

25
7
2
COMPARATIO HISTORICA
INTER
IACOBVM
EPISCOPVM
NISIBENSEM,

&
IACOBVM TENTZELIVM,
SVPERINTENDENTEM
ARNSTADIENSEM,
PARENTEM DESIDERATISSIMVM,
ANNIVERSARIO OBITVS EIVS DIE
IIIX. KL. APRIL. cl^o l^oc XXXVI.
INSTITVTA

A
M. WILHELMO ERNESTO
TENTZELIO,
ORD. PHILOS. WITTENBERG. ADIVNCTO,

WITTENBERGÆ,
Imprimebat CHRISTIANVS CHRÖDTERVS, Acad. Typ. 1786.

COMPARATIO HISTORICA

INTER

IACOBVM

EPISCOPOVM

NISSIENSEM

&

IACOBVM TENTZELIUM

SUPERINTENDENTEM

ARNSTADTENSEM

PARENTEM DESIDERATISSIMVM

UNIVERSITATIS OBITU SVIS

IX. KL. APRIL. CL. DE XXXVI.

INSTITVTA

M. WILHELMO ERNESTO

TENTZELLO

ORD. PHILOS. WITTEBERG. ADIVNCTO

WITTEBERG.

In-Imprimtion: CHRISTIANVS SCHÖNTE & AS Acad. Typ. 180.

LECTORI.

DVplex pietatis officium est, quod Parentibus præstare filii tenentur, alterum animam, alterum corpus spectat. De posteriori nihil nunc dicam, cum, quod in vulgus notum est, qua ratione id observare oporteat; tum, quia ab eius obligatione Parentum morte absolvimur. Prius autem perpetuam Parentum venerationem internumque cultum a nobis requirit, quem omni occasione publice priuatimque contestari par est. Præcipuum tempus natalis eorum est, quo non latari tantum & gaudere, sed externis quoque signis observantiam declarare solemus. Quod apud omnes cultiores politioresque populos in usu fuit, & luculentissimis scriptorum testimoniis constat. Quoniam vero hodie humanitatis morumque laude imprimis excellunt Sinenses, operæ pretium sit, instituta eorum circa hunc Parentum cultum cognoscere. Ioannes Neuhofius in Descriptione vniuersali Imperii Sinici, quam Itinerario subiecit, cum alias incolarum consuetudines, tum hanc præcipue ignorare nos haud passus est, cuius verba ex versione Germanica cap. IV. pag. 254. dabimus: Es ist fast niemand in Sina/ der nicht seinen Geburts-Tag / als einen heiligen Tag / feyret / also / daß er etliche mit Geschenken begabet / eine Gasterey anrichtet / und andere Freuden-Zeichen ver-spühren läset. Fürnemlich aber geschieht solches / wenn sie das siebenzigste Jahr erreichet / nach welcher Zeit sie allererst unter die Alten gerechnet werden; Dergleichen / wenn sie über das zehende Jahr gekommen. An diesen Feyer- und Freuden-Tagen schreiben die Söhne / wenn sie mit zuder Belehren Orden gehören / allerhand Carmina, Epigrammata und

Sinnbilder / welche der Eltern Lob und Ruhm begreifen; da-
von etliche auch Bücher dem Druck übergeben. Equidem a-
pud veteres Christianos nonnulli negarunt, a iusto quoque
celebrata fuisse natalitia, idque tantum peccatoribus & impiis
adscripterunt, vt videre est apud Hieronymum, & quem is sæ-
pe in exegesi Scripturæ sequi solet, Origenem Commentario
in Matthæum pag. 230. 232. aliisque locis, quæ congesserunt
Petrus Daniel Huetius in Notis Origenianis & Ioannes Fronto
Dissertatione de diebus festiuis §. II. Sed placet nobis senten-
tia celeberrimi viri, Casp. Sagittarii Dissert. de Natalitiis Mar-
tyrum cap. 1. §. III. *Neque vero morem istum celebrandi quot-
annis diem natalitium simpliciter improbauerimus: modo pia
adhibeatur moderatio, absit luxus atque superstitio.* Quare
multo minus reiiciendus venit filiorum mos, non in Sinatant-
um, sed in Europa etiam passim obseruari solitus, vt diem
Parentum natalem solennius excipiant, scriptisque variis signi-
ficent gaudia ob vitam eorum hactenus conseruatam. Nec
quisquam prudentiorum in peiorem partem interpretabitur,
quum eandem religionem apud eos etiam aduertet alio die,
quo Parentes terris ereptos lugent, ac desiderium doloremque
ex clade accepta, voce pariter ac scriptis declarant. Etenim dies
mortis parentum pii homines ab verustissimis temporibus solen-
niter recordati sunt, idque Ethnicos etiam consueuisse Æneæ
exemplum apud Virgilium clarissime docet. Nec a Christiano-
rum moribus abhorret, quos certum est, *natalis* nomine
illum diem adpellasse, quo non martyres solum, sed alii quo-
que iusti bonique viri decesserant, tum Episcoporum præcipue
obitus stato tempore quotannis solenni pietatis officio excepisse.
Quemadmodum igitur prius sapientissimorum hominum
institutum ab incunte adolescentia sequutus sum, filialemque
obseruantiam Parenti optimo, quamdiu is in viuis fuit, Kalen-
dis Augusti, qui dies ipsi natalis erat, diuerso scriptionis ge-
nere exposui ac testatam volui: sic posterius quoque imitari
apud animum meum constitui, ex quo Deus sapientissimus Pa-
rentem desideratissimum in meliorem vitam transtulit, me in
sum-

summo luctu atque mœrore relicto. Etenim octauus Kalendarum Aprilium dies Patri quidem felicissimus, mihi autem summe infaultus est, quando eiusmodi bono me priuauit, quo plurimis adhuc annis frui latariq; vnice in votis habueram. Verum libenter summi voluntati Numinis me subiiciam, & a maxima eius benignitate meliora in posterum sperabo; vitamque Parentis ac virtutes breuiter hoc schediasmate complectar, ea quidem ratione, vt eundem cum Iacobo Nisibenorum quondam in Mesopotamia Episcopo luculenter conferam, & huius res gestas ex veterum monumentis etiam, illius vero Biographiam, cuius partem Latino sermone conscriptam nobis reliquit, exacte sequar & intuear. Inde vero efficiam, vt Lectores facile cognoscant, vtrumque Iacobum nostrum externis quidem nonnullis institutis dissimilem, internis autem animi dotibus quam simillimum fuisse.

I. Qui magnorum virorum laudes decantare cupiunt, initio commemorare solent, vbi, & a quibus nati fuerint. Quod cum a me quoque exigi videam, tum de Iacobi Nisibensis parentibus nihil apud antiquos scriptores reperio. Theodoretus in Philotheo seu Historia Religiosa Iacobi nostri vitam & miracula prolixissime celebravit, eiusq; parentes plane præterit, patriam autem pag. 764. To. III. Operum editionis Parisiensis, ita descripsit: *Νίσσιβις ἔστι πόλις ἐν μεσοπόρῳ τῆς Ῥωμαίων καὶ περσῶν βασιλείας, ἢ πάλαι μὲν Ῥωμαίοις ἑδάσμοφόροι, καὶ ὑπὸ τὴν τῶν ἡγεμονῶν ἔτελει. Ἐκ τούτης ὀρμώμενος ὁ μέγας Ἰάκωβος.* Consentit Theodorus Byzantius, qui docente Ger. Ioan. Vossio Lib. II. de Histor. Græcis cap. XXII. sexto ineunte sæculo floruit, & maioris Ecclesiæ Constantinopolitanæ Lector fuit, & in Excerptis Historiæ Ecclesiasticæ post alios ab Henrico Valeſio editis, pag. 553. inquit: *ὁ νισσιβιδὸς ἦν ὁ μέγας Ἰάκωβος, Magnus Iacobus Nisibi erat oriundus.* Nisibis clara olim Mesopotamiæ vrbs fuit, & quæ de eanon apud Latinos tantum & Græcos, sed Arabicos etiam scriptores atq; in numis occurrunt, ad satietatem vsque congesserunt post Bochartum in Geographia Iacobus Golius Notis in Alferganum a pag.

pag. 216. & Ezechiel Spanhemius Dissertatione nona de præstantia
& vsu Numismatum. Quoniam vero hi præstantissimi libri omnib;
nō sunt ad manus, operæpretiū esse puto, nōnulla inde transferre.
Nomen ciuitatis diuersimode scribitur, Nafibis, Nesibis, & Nisibis,
ac postrema appellatio vulgo frequentius tradi solet. Sed Span-
hemius secundam præfert pag. 908. quia domestica Numismatum
auctoritate nitatur. Samuel Bochartus in eadem est sententia, sed a-
liam causam allegat, quod *Nesibis* ad traditam illius vocis a
Stephano originē propiō accedere videatur. Testatur enim Step ha-
nus Byzantinus in Opere de Urbibus, nomen illud auctore Phi-
lone Syris notare *columnas*, Vranio Phœnicibus *congestos a-
ceruos*. Verum aliter ac conuenientius sentit Golius: *Vtique*
נציבון *codem modo ac Arabice (نصيبون) scriptum, plurale est:*
quapropter, teste Camousio, etiam نصيبون dicitur. Et sicuti
nomen illud singulare Hebr. Chald. Arab. Stationis firmæ & fi-
xæ significationem habet, ita Nisibin per se stationes & præsidia,
vel stationarios & præsidēs notare manifestum est; vt talium
potius, quam columnarum vrbs designari videatur. Idque sta-
tim ex veteri vrbs illius historia probat Golius, quæ cum in-
confinio quondam fuerit regni Romanorum & Persarum, nunc
Romanorum, (nam coloniam eo diduxerat Philippus Arabs Im-
perator, vt ex numis præclare docet Spanhemius pag. 773.) nunc
Persarum validis præsidiis communita habebatur, donec ex pro-
ditione Iouiani in perpetuam Persarum venit potestatem, vnde
Persicæ ditionis ciuitas Socrati vocatur *Histor. Eccles. Lib. VII.*
c. 8. & Gennadius in Catalogo Iacobum nostrum nuncupat *Ni-
sibene nobilis Persarum modo ciuitatis Episcopum*, vt in vulgatis li-
bris habetur, siue vt ex Codice Corbeicensi legit Ioannes Mabil-
lonius Tomo secundo Veterum Analectorum pag. 44. *Nisibi vr-
bia nobilis Episcopum, modo vero Persarum ciuitatis.* Caterum
celebris vrbs par cum aliis fatum experta est, quod his verbis
Golius describit: *Hoc nostro tempore totam pene collapsam esse*
Nisibin, ab iis, qui reliquias spectarunt, accepi. Cui geminum
est Angeli a S. Ioseph testimonium, quod infra dabimus, cum
ad sepulturam Iacobi Nisibensis perueniemus.

II. Satis de Iacobi Nisibensis patria diximus: Iacobi etiam Tenzelii natales describemus. Ita enim ipse initio Biographiae suae & locum ubi genitus, & parentes tempusque natiuitatis consignauit: *Natus ego Iacobus Tenzelius sum Greussenensis Calendis Augusti Anno MDC xxx. Patre Ernesto Tenzelio, Consule, Matre, Barbara Happia.* Greussen oppidum Thuringiae est haud spernendum, & magno quidem aedificiorum numero non abundat, agro tamen fertili praeditum labores incolarum non sinit esse frustraneos. A quo suam acceperit originem, obscurum est, postquam magna monumentorum civilium pars tristi superioris saeculi incendio periit; unde etiam de antiquo illius urbis statu parum constat. Non possum tamen, quin adscribam memorabilem locum ex Pauli Iouii Chronico Schvartzburgico Lib. II. cap. XV. pag. 181. 182. Anno 1260. als Marggraff Heinrich zu Meissen das Thuringerland wieder die Hertzogin zu Brabant mit streitender Hand erhalten/hat er dasselbe beneben der Pfalz zu Sachsen alsobald seinem Sohne Alberto ubergeben und eingeraumet/ der denn hinwiederum in diesem Jahr Graff Heinrichen zu Honstein um seiner treuen Dienste willen/ die er ihm und seinem Herren Vater in waehrendem Kriege bewiesen/ die Dörffer Greussen erstmals conferret und verliehen/ so vormahls und bisz dahero zu dem Land-Graffschuimb Thuringen gehörig gewesen/ hat ihm auch darneben vergömet und zugelassen/ eine Burg/ oder Festung in gedachten Greussen/ ausgenommen zu Marck-Greussen/nach seinem Willen anzulegen und zu bauen. Hierauf ist abzunehmen/dass mehr als zwey Greussen müssen geweest seyn/ wo aber das dritte gelegen gewesen/ davon hab ich keine Nachricht. Equidem a Comitibus Honsteinicis ad Schvartzburgicos delatum est feudum illud, quo fit, ut hodiernum Greussen Illustrissima illi domui pareat. Perperam autem putat Iouius, tres olim fuisse Greussenas: nam non nisi duae tam isto quam nostro tempore exstiterunt, quorum vna est Tenzelii nostri patria, altera pagus non longe ab ea distitus, qui West-Greussen ab indigenis vocari solet. Imposuit Iouio nomen Marck-Greussen / qui tamen meminisse debu-

debuerat eorum, quæ Lib. V. cap. XXXII. pag. 813. ipse refert de Günthero, vigesimo nono huius nominis Comite Schvvarzburgico, daß Er seiner Gemahlin anno 1396. verschrieben hundert Marck lörtiges Silbers jährlicher Gülte zum Leibgeding an der Stadt Marck Greußen und Elingen. Vnde autem hæc denominatio sumta sit, non satis cognitum habeo. Videtur ea sapere antiquissimam Gothorum, a quibus Thuringi etiam natales suos deriuant, linguã & idioma, quibus *Marfos sunt Limes vel termini alicuius regionis*, vt ex Noui Testamenti versione Gothica aliisque argumentis probauit Franciscus Iunius in Glossario Gothico pag. 248. Quare aliqua ratione daretur quoque conuenientia inter vtriusque Iacobi patriam. Nisibis enim terminus fuit imperii Romanorum & Persarum, Cuius autem tractus limes fuerit Greussenæ, hætenus compertum nobis haud est.

III. Quemadmodum iuuentutis annos transegerit Iacobus Nisibensis, prolixè enarrat Theodoretus in Historia Religiosa, refertque eum elegisse vitam solitariam, & in siluis montibusque commoratum fructibus arborum oleribusque ad vitam sustentandam usum esse. Corpus autem affligendo spirituale alimentum animæ quotidie suppeditasse, & prophetica futurorum præuisione miraculisque claruisse, quorum vnum in Perside ab ipso perpetratum latius describit, idque brevioribus verbis a Theodoro Lectore pag. 553. comprehensum recensebimus: ὁπως δὲ ἦν ἐνδρετος, εἰδείξας τὸ περὶ τὰς πλανήτας ἑλληνίδας κόρας ἐν τῇ πηγῇ, αἱ πνεες ἐπὶ τῷ ῥήματι ἰακώβου ἐπολιώθησαν, καὶ ἡ πηγὴ ἐξηράνθη, ἣν εὐχόμενος πάλιν, ἀπεκατέστησε. τὰς μὲν τοὶ κόρας πεπολιώθη κατέλιπε. Quanto autem virtute præditus fuerit, apparet ex miraculo, quod factum est in puellis quibusdam Gentilibus, quæ lauabant in fonte. Itæ enim post imprecationem Iacobi invocauerunt, & fons ipse exaruit, quem mox Iacobus orationibus suis restituit: Puellas vero ipsas canas reliquit. Aliud miraculum subiicit Theodoretus, de quodam iudice Persa iniquam sententiam proferente; qui ad revocandam priorem, melioremque dicendam impulsus fuerit.

maxi-

maximi lapidis comminatione post Iacobi execrationem facta. Inde ad Episcopatum vrbis patriæ promotus est, quo facto habitationem quidem montanam cum vrbana & *κτ* *γυ* *ου* *ου* *ν*, non ex animi sententia commutauit, sed tamen nec cibum nec vestitum aliter instituit. In eo officio curam gessit indigentium omnium, & viduis, orphanis, iniuriaque oppressis attulit auxilium, quam in rem citato loco Theodoretus pluribus videri potest.

IV. Nec perdidit adolescentiam beatus Parens meus, sed egregiam indolem stupendamque memoriam nactus libentissime animo comprehendit, quæ ad solidam eruditionem faciunt, eaque comparata per Diaconatus gradum in Ecclesia patriæ acceptum ad superiores adscendit. Audiamus verba ipsius ex citata Biographia: *Post iacta in sinu matris & intra priuatos parietes pietatis fundamenta initio quidem Schola Greussenf concreditus, paullo autem post ob maximos belli motus Erfordiam anno 1636. missus, ibiq; sub informatione diversorum preceptorum priuatorum ad annum vsque 1643 educatus fui, quo ipso Greussenam redux ibi Duce charissimo fratre, Ernesto Tenozelio, vltierum literis incubui, atq; eos per Dei benedictionem progressus feci, vt anno 1647. mense Nouembri ad Academiam Wutebergensem missus fuerim, quam ingressus S. Theologiae principue nomen dedi, insimul tamen studia quoque Philosophia tractaui, atque d. 23. Aprilis 1649. summum in Philosophia gradum adeptus sum, quo excitatus Domin. Iudica 1650. primum Collegium priuatum publice de consensu Facultatis Philosophicae aperui, sequentibus etiam annis Linguas, Graecam, Ebraeam, Chaldaeam, Syram atq; Arabicam, nec minus omnes fere Philosophiae partes legendo & respectiue etiam disputando priuatim proposui, & in Philosophia Respondentis ter & vltra vicies publicas Praesidis partes sustinui. Anno 1654. Calendis Maii in numerum Aciunctorum Facultatis Philosophicae publice receptus sum. In Theologia sexies respondentis partes in me suscepti, his Disputationum Aucthor. Anno 1655. a Facultate Theologica potestatem Theologicam legendo quam disputando priuatim tractandi eaque publice iniiciendi accepi. Anno 1657. ad Diaconatum Greussenf*

2. 2. Maii legitime vocatus sum. Eodem anno a Facultate Theologica Wittebergensi Licentiam assumendi gradum in Theologia summum petii eamque impetraui, ve d. 23. Septembris post exhibitam consueta specimina a Dn. D. Andrea Kunado, tunc Decano, solemniter Licentiatum Theologia renunciatus fuerim. D. 24. Octobris eiusdem anni Witteberga ad susceptam functionem Ecclesiasticam abii, dieque 29. Octobris Greussenam perueni. D. 15. Novembris s. Domin. XXV. post Trin. Ebelebia ordinatus sum, d. 22. Nouembr. seu Domin. XXVI. post Trinit. Concionem meam inauguralem habui. D. 18. Decembris a Perillustri & Generosissimo Dn. Dn. Ludonico Günthero, Com. de Szwartzburg & Hohnstein & c. Domino meo perquam gratioso, confirmationem in Diaconatu Greussenensi, assensu etiam promissionem successionis in Pasto- ratu Greussenensi & Inspectionis, nec minus vocationem ad Assessoriam Consistorii Ebelebiae - Szwartzburgici accepi. Anno 1658. d. 16. Febr. cum lectissima virgine Sophia Elisabetha, B. Wilhelmi Lyseri SS. Theologiae D. & PP. Wittebergensis relicta filia sponsalia publica celebravi. Idem matrimonium d. XX. Aprilis eiusdem anni Witteberga consummati, post d. 8. Maii cum hac Mea Greussenam veni. Eodem anno d. VI. Novembris Inspectio Ecclesiastica sive Superintendentura, quam vocant, Comitatus Szwartzburgici portionis Ebelebiensis demandata mihi fuit, quam sicut in nomine SS. Trinitatis in me suscepi, ita d. XXV. Novembris omnes Domini Pastores numero XXI. reverentiam & obedientiam stipulata manu mihi promiserunt. Anno 1659. Pasto- ratu Greussenensi post excessum Dn. Christoph. Toppii vacante, vocatio ante biennium promissa d. XX. Maii mihi exhibitae atque paulo post Generosissimi Comitatus nostri Confirmatione corroborata fuit. Anno 1662. d. XIII. Octobris Witteberga a Dn. D. Job. Andrea Quenstedt Doctor Theologiae solemniter renunciatus fui inter septem competitores secundus, sumtus erogante maximam partem Illustrissimo Dn. Dno Ludovico Günthero Com. Szwartzburgico, Dno meo gratiosissimo. Faxit Deus ut novi honores in ipso gloria & Ecclesiae emolumentum cedant. Porro noster Greussenae permansit vsque ad an. 1671. quo Arnstadium ab eodem Illustris- simo Comite ad primarium Antistitem munus, & quae ei connexa sunt

sunt

videnda est, ut scribatur ὁτως, non ἱεως πολιτευσάμενος. Quam
enim dicamur ἱεως κοινωνοὶ Φύσεως 2. Pet. 1. 4. & Ματθ. 5. 48. iubeamur τέλειοι εἶναι ὡς περὶ ὁ πατὴρ ὁ ἐν τοῖς ἔθροισι
τέλειος ἐστὶ, nullibi facile occurrat istiusmodi dicendi formula,
ut dicantur aliqui ἱεως πολιτευσάμενοι. Inde autem colligere
licet, quid sit ἀποστολικὴ πολιτεία, quam in Iacobo Nisibensi
laudat Theodoretus, qui tamen strictius id vocabuli accipere
videtur, ut ἀποστολικὴν χάριν simul includat, quam ipsi pariter
tribuit in Philotheo p. 768. Χάρισμα nimirum miraculorum
præcipue respicit, quod ubicunque Iacobi meminit, maxime en-
comiis commemorat. Tria autem miracula ab eo in Episcopa-
tu facta refert in Historia religiosa, quorum primum est de mor-
tuo suscitato, cuius & meminit lib. 1. Hist. Eccl. cap. 7. Ἰακώ-
βος μὴν γὰρ ὁ ἀποχείας τῆς μυγδονίας, σέροι δὲ αὐτὴν καὶ ἀσ-
σύριοι νισβιν ὀνομάζουσι, καὶ νεκρῶς ἀνέστησε καὶ ἐν τοῖς ζῶσι
συνέταξε, καὶ ἄλλα μυρία εἰργάσατο θαύματα. Secundum
est de morte Arii, quem ait Nicææ periisse. Statim a Concilio,
Iacobo ieiunium omnibus persuadente; cum Alexandria Ep-
iscopus renueret hæresiarcham recipere. Verum Ioan. Garne-
rius in Auctario Theodoretæ ante biennium Parisiis edito, Dis-
sert. II. de Libris eius pag. 200. censet, memoria lapsum esse
Theodoretum. Nam constat certis testimoniis, Arium Const-
antinopoli periisse, decimo post Concilium anno, Iacobo procul
põsto, Alexandro Constantinopolis Præsule renuente Arium in
Ecclesiam recipere, Macario Alexandrino Presbytero preces su-
as Præsulis Constantinopolitani precibus adiungente. Videndus
Sozomenus lib. 2. cap. 18. & Theodoretus
ipse libro 1. Hist. Eccles. ubi suum huiusce loci errorem allatis
Athanasii rem totam narrantis literis ad Apionem tacite re-
vocat. Mirum profecto tantum Theodoretæ errorem non fuisse
obseruatum a Baronio, viro tam perspicaci; mirum quoque, per
incogitantiam a Valesio latino Interprete & ab interprete Gal-
lico Valesium secuto in re tam aperta peccatum esse. Historiam
enim Ecclesiasticam cum Religiosa confuderunt: in hac siquidem
est error, quem illi tribuerunt, in qua tamen de Arii morte ni-
hil

bil, nisi Athanasii verbis, ex arte ad veritatem refertur. Interpres Gallicus, quem notat Garnerius, est Dominus Cousin, Curia Monetaria Praeses, qui Historiam Theodoretii Ecclesiasticam ex versione Latina Valesii Gallice edidit, ut idem Garnerius docet pag. 106. sed verba Valesii, quae Cousinum decepsisse vult Garnerius, notis ad Lib. I. Hist. Eccl. Theodoretii Cap. XIV. reperiuntur. Caterum ex hoc loco satis patere existimo, Theodoretum magis vulgi sermonibus, quam accuratiori recensionem in Philotheo studuisse, quod multas in eo libro narrationes suspectas reddit. Tertium miraculum, in quo admodum prolixus est Theodoretus, tam in Historia Religiosa, quam Ecclesiastica lib. II. c. 30. brevioribus lineis describitur a Philostorgio Lib. III. Histor. Eccl. memore 23. quod in editione Valesii correctius habetur, quam in priori a Iacobo Gothofredo concinnata. Ait autem Philostorgius, Saporem Persarum Regem Romanis bellum intulisse, & Nisibin urbem oppugnasse: verum re infecta, prae omnium opinionem, pudore affectum recessisse, cum Iacobus urbis illius Episcopus, civibus quid faciendum esset monstrasset, & firma in Deum spe ac fiducia pro salute urbis admirabiliter propugnasset; ut vertit Valesius. Gothofredus in Dissertationibus pag. 84. adstruit inde Petavii ad Iulianum & Valesii ad Marcellinum veram sententiam, qui tres diversas Nisibis obsidiones recte distinguentes, hanc secundam, & Iacobi Episc. Nisibeni factam, ad A.D. 350. referendam ostenderunt. Porro Valesius in Notis ad Theodoretum ostendit, eum memoria lapsus esse, & duos priores Nisibis obsidiones in unam confundisse, cui accedit, Garnerius supra citato loco. Nec minus ablucinat Abulpharagius, qui duas Nisibis obsidiones miraculosis precibus solutas esse vult, alteram quidem Iacobi & Ephremi pag. 85. alteram Ephremi solius orationibus pag. 87: sed instar sorticis se prodit, quando ciniphes & culices Elephantis immisos Ephremi precibus tribuit, quod de Iacobo disertissime adfirmat Theodoretus. Multo vero magis erravit Patricides, quando To. I. Annalium pag. 376. Nisibin obsessam scribit a Sapore sub imperio Antonini Caracallae, & paullo post precibus a toto Sapo-

sis

ris exercitu ad Deum suis expugnatam somniat; quam ipsi a Louiniano Imp. traditam fuisse certiora Theodoret, Gennadii, Agathia & Procopii testimonia clarissime evincunt.

VI. In Iacobo etiam Tentzelio eiusmodi conuersatio fluxit, quâ Apostolorum vestigia presso pede sequebatur, & Episcopi πολιτεια a Paulo præscriptam irretortis oculis contemplabatur, omnique opera ad eam se componebat. Pudor filialis prohibet, quo minus in eo laudando amplius progrediar, sed Lectorem potius ad sermones exequiales remittam, in quibus virtutes eius ad vitium depictæ cernuntur. Fateor, talia miracula eum non parasse, qualia Iacobo Nisibensi a Theodoro adscribuntur. At præterquam quod quorundam ex iis fluxa admodum fides est, nihil sane Pontificiis inde accedit, quod nec Lutherus, nec alii Lutheranae Ecclesiae ministri mortuos suscitant, aut similibus miraculosis actionibus splendent, vti Theologi Nostrates pridem edocuerunt, eo præsertim argumento, quod constat, hæreticos etiam miraculis fidem sibi facere voluisse, eamque in finem plurima Arianorum miracula recensere Philostorgium, quæ Iacobi Nisibeni tempore ab iis fuerint perpetrata; quare ab orthodoxis Doctoribus Iacobo coarctis miracula nec pro veræ Ecclesiae nota nec pro fidei principio habita fuisse ex eorundem scriptis docet Bebelius noster Sæc. IV. Parte I. Artic. III. pag. 695. 696. & Parte II. Artic. VIII. pag. 680. qui porro Artic. X. a pag. 957. monstrat, donum miraculorum aliis etiam quarti sæculi hominibus ad conuersionem Ethnicorum facilius procurandam collatum fuisse, cui sane Tentzelius noster destinatus non erat, sed in ea regione degebat, quæ ab ethnicorum idolis dudum purgata habetur. Præterea verum miraculorum vsum ipse aliquoties determinat atque defendit in Vindiciis Anti-Frommianis, & quemadmodum hodiernum spiritualia miracula veri verbi præcones operentur, Lutheri verbis exemploque confirmat pag. 687. & 688. Imo precibus maxime apud Deum valuit, eundem sæpius exorando, vt mala diocesis suæ impendentia auerteret, nec dubito, quin apud æquos rerum iudices idem encomium ipsi tribuatur, quod Iaco-

Iacobo Nisibensi adscriptis Theodoretus pag. 765. Ἐπιπέθη ἡ
ὄψις τῶν ἰερῶν ἀποκαρπύσασθαι καὶ ἐκείνην ἠύξατο τὴν ἡμέραν,
καὶ ἀρτῶν ἀπὸ τῶν ἰερῶν ἀρτῶν ἔδει, ὡς ἔγραψα ἐλαμύσανεν. Hinc
eius in Deum fiducia augebatur indies, & a Deo petens qua
petere oportebat, ea statim obtinebat.

VII. Vita sanctitatem uterque Iacobus noster puritate
doctrinae anxie. De Nisibensi egregium est Athanasii in pri-
ma adversus Arianos Oratione testimonium, quod commodiori
loco referabo. Is enim non minus ac Athanasius orthodoxi-
am contra Arianos strenue defendit, ac proinde *Sapientis co-
gnomen* meruit, tradente Gennadio, cuius rationem Bebe-
lius noster Saeculi quarti Parte 1. Artic. 1. num. 202. pag. 266.
ita refert: *Specialius commendatur ab orthodoxis; Nam fuit
inter eos Nicenos patres, qui τὸ ὁμοῶσον strenue asseruerunt,
dignus proinde habitus, qui κατ' ἐξοχὴν Sapiens vocaretur.* No-
runt omnes, qui Iacobum Tentzelium norunt, quantopere
is *Ἐσποτίων τῶν ὕμναίων τῶν λόγων* in sermonibus suis ser-
vavit. Non a Pontificiorum tantum superstitionibus & Cal-
vinianorum caterorumque haereticorum fraudibus abhorrebat,
sed novatorum quoque artes toto pectore execrabatur. Neque
dogmata tantum malefana oderat, sed modos etiam loquendi
novos infuetosque fugiebat. Fanaticorum quoque somnia re-
spuebat, hominesque iis deditos ad meliorem frugem reduce-
bat. Memini quum aliquando nonnulla Valentini Weigeli & Paulii
Nagelii, enthusiastiarum hominum, scripta in Bibliotheca e-
ius conspicerem, atque interrogarem, cur ea rudius consuta
essent, nec vilam compingendi artem referrent? ipsum respon-
disse, quod cuiusdam Parochi Diocesis suae fuerint, qui nimio
rerum phantasticarum amore captus ea in delitiis habuerit, sed
erroris convictus semina quoque tradere iussus fuerit, ne denuo
in posterum insaniret.

IX. Neuter porro Iacobus satis habebat, zelum pro diviniore
doctrina voce tantum profiteri, sed scriptis etiam eundem orbi
contestati sunt. Equidem de Iacobi Nisibensis libris contro-
versiam movet Garnerius, citato loco *observans, de doctrinae
libris*

librique Iacobi Nisibeni nihil a Theodoro scriptum esse, cum tamen ad commendationem plurimum faceret: nihil ab Hieronymo, siue in Chronico, siue in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum: nihil pariter ab Hebedesiu, diligente cateroquin librorum Syrorum inquisitore: nihil ab ullo veterum, prater unum Gennadium, qui viginti quatuor libros recenset. Verum Gennadii auctoritas non videtur mihi tanta, ut omnem scrupulum euellat. Vnde enim nouis Syriaca opera, qui vix nouit Græca? Vnde scit ab Hieronymo præterita; propterea quod nondum in Græcam linguam versa essent; nec Hieronymus intelligeret adhuc Syriacam linguam? An conuersa fuerunt postea, & in Græcam & in Latinam linguam, ut innotescere possent Gennadio, non peritissimo, ut videtur, lingue Græcæ? Si conuersa sunt in utramque linguam, quomodo perierunt omnino, cum forent in triplicem quasi orbem sparsa, Latinum, Græcum & Syrum? Cur nulli Veterum nota; ne Photio quidem, tanto Scriptorum veterum, tamque curioso censori? Augetur ex eo suspicio, quod Gennadius cognomentum Sapientis Iacobo tribuat tanquam vulgatum, cuius tamen nemo meminit, nisi qui Gennadium exscripsit. Vnde crediderim facile, supposita fuisse Iacobo Nisibeno scripta, que Iacobi alterius, ut puta Amideni Eremitæ clarissimi, forent. Sed in tanta obscuritate cui adhereream, nullus scio. Sed non est opus, ut quisquam moueatur Garnerii obiectionibus ad dubitandum de Iacobi Nisibensis operibus, quæ ab aliis Scriptoribus ipsi tribuuntur. Video, Garnerium in ea esse opinione, quasi nullus veterum præter Gennadium scripta Iacobi commemorauerit, ac recentiores aliquid de iis tradentes eundem exscripserint. Neutrū autem veritati consentaneum esse mox docebo. Neque enim testem aduocabo Nicephorum Callipum, fabulatorem insignem, Libro XV. Histor. Eccles. cap. 22. Iacobum Monachum, qui Leonis Augusti temporibus vixit & encyclicis eius respondit, confundentem cum Iacobo Nisibeno, qui Constantii temporibus vixerat. Sed grauitè hallucinatur, iudice Valesio Notis in librum primum Historiæ Ecclesiasticæ Theodori Lectoris pag.

162. quod idem prolixius diduxerit Annotationibus ad Evangelii Lib. 2. cap. 9. Potuisset sane Nicephorus errorem suum emendare ex Theodoro illo, cuius Eclogas hodie tantum superstitres ipse dictauerat, ut in Praefatione monuit Valesius. Ita enim ibi legimus pag. 552. *δεῖ εἶναι ὅτι ἕως Ἰάκωβος* Nisibenus ὁ κτ' τὸ θαῦμα τὸ περὶ τὴν πηγὴν καὶ τὰς κόρας ποιήσας, ἐκῆσιν ὁ ἀντιγράφας πρὸς τὰ ἐγκύκλια. ἕως ὁ Νισιβινός, ἐν τοῖς κωνσταντίας ἢ ζερόνις. πλὴν καὶ ἕτ' ὁ δεύτερος Ἰάκωβος μέγας ἢ ὅτι θαύμασιν, ὡς φησὶν ἐν τῇ Φιλοθέῃ ἱστορία θεοδωρίτου. Andreas Masius par *μνημονικὸν ἀμάρτημα* commisit Praefatione in *Mosen Bar Cepha*, quando *Scriptores Syros* ab eo allegatos recenset, apud Hottingerum in *Bibliothecario Quadrupartito* pag. 227. *Nominat & Iacobum Orrobaitam, hoc est Edessenum, qui illius Ephrem, ut Syri affirmant, fuit praeceptor. Nam & Ephrem Edessenus fuit. Rohai enim, vel ut Arabes praeposito Articulo pronunciant, Orrobaia, ciuitas est Mesopotamiae, in ipso limine primo occurrens, simul atq; Euphratem transmissi a Berrosa, quae nunc Aleppo vocatur, profectus, a qua abest itinere circiter tridui; dicitur vero etiam alio nomine Beth nabaraim, ac si Mesopotamiam dicas, a Syris.* Recte quidem Masius Roham dicit Edessam Mesopotamiae urbem esse, passimque eo nomine reprehenditur Seldenus, quod in *Notis ad Eutyrium* pag. 181. scripserit, *ubinam haec Rheia, ego me nescire fateor.* Vapulat enim propterea non Abrahamo tantum, Echchellenfi *Notis* in capitulum LXXII. *Catalogi Ebediesu* pag. 32. sed ex ipsis etiam *Anglis Ioan. Pearsonio* Parte I. *Vindiciarum Epistolarum Ignatii* cap. X. pag. 172. & *Ioan. Gregorio* capite XXXIV. *Notarum & observationum* in loca aliquot S. *Scripturae*, quae rara eruditione refertae *Anglico idiomate* seorsim prodierunt, & ex *Latina Richardi Stokes* versione Tomo nono *Criticorum Sacrorum Londini editorum* insertae sunt. Excusat autem Seldeni *περὶ ἑρμηνείας* Hottingerus in *Topographia Ecclesiae Orientalis* pag. 9. & Masius etiam a nobis facile veniam merebitur, quod *Orrobaia* denominationem ex *Arabismo* deriuauit, quam mere *Syriacam* esse docet Pocockius in *Appendice*

dice Notarum ad Specimen Historiæ Arabum pag. 359. *Iacobus Robaviensis seu Robensis ab vrbe $\text{L}\alpha\text{p}$ Roba denominatus, quam Edessam esse volunt. Hebraei רובי efferunt. Syri ܝܘܿܫܘܿܥ unde Iacobus iste Syriace ܝܘܿܫܘܿܥ Urboye. Subscribit Ioan. Gregorius & Iacobum Episcopum Vrboie vocat, additque in margine, eundem citari sapius in Catena Arabica nomine Iacobi Arobavi, quod idem est. Elegans quoque est coniectura Gollii Notis in Alferganum pag. 244. Disputans enim de loco Plinii (qui lib. 5. cap. 24. Callirhœn Mesopotamiæ iuxta Edessam & Charras recenset & a fonte nominatam inquit) his eam verbis proponit: *Plinii verba ad ipsam referri Edessam possunt, ut que ob pulcherrimum fontem intra sua mœnia scaturientem meruerit Callirhœi dici: unde per Apheresein factum $\text{L}\alpha\text{p}$ Roba nomen, Arabibus vsitatum, quo duntaxat Edessam designant, esse deriuatum videatur.* Nos prudentis Lectoris iudicio hæc submittentes ad Masiū redimus, cui pariter condonamus confusionem Iacobi Nisibeni & Edesseni in eo commissā, quando Ephremum, Syriacæ Ecclesiæ splendidissimum lumen, Iacobi Edesseni discipulum fuisse scripsit, quem e Nisibeni schola produisse docebimus. Inductus enim in hanc sententiam, Masius est a Syris, præcipuè a Doctore suo, Mose Mardeno, qui veteris historiæ ignarus eiusmodi errores plurimos commisit. Ceterum Iacobus ille Robensis siue Edessenus celeberrimi inter Maronitas nominis est, & quauquam ætatem eius certo non possim determinare, haud leuibus tamen coniecturis ducor, eum & Iacobo Nisibensi & Ephremo recentiorē esse, quod eo magis statuere oportet, si Emanueli a Scheltrate accedimus, qui in Concil. Antioch. Illustr. pag. 87. tempore Concilii Niceni Ethiopiam & Antiocheni Ætherium ecclesiæ Edessensæ præfuisse putat. Scripsit autem Iacobus ille Edessenus *Hexæmeron ad Constantinum, seu Historiam Creationis & creaturarum Rerum*, quod opus hodie in Bibliotheca Lugduno-Batava adseruatur, & ex Oriente eo aduectum est a Iacobo Gollio, teste Theoph. Spizelio in Arcanis Bibliothecarum reuelis pag 142. Id Hexæmeron*

meron procul dubio respicit Moses ille Bar Cepha a Masio editus in Commentario de Paradiso: nec aliud scriptum intelligere videntur scriptores Arabes, tam Abul Pharagius in Historia Dynastiæ pag. 4. vbi Gregorii Nysseni & Iacobi Rehenfis sententiam de simultanea rerum omnium creatione refert; quam Anonymus auctor Catene Arabicæ a Ioanne Gregorio sapius citata, cuius etiam meminit Iacobus Vsserius Chronol. Sacræ cap. VI. eumque vocat *collectorem Catena in Pentateuchum Arabicæ, que in Bodliana Bibliotheca habetur.* Porro Iacobus Edessenus scripsit *Annales & Chronicon*, vt Syriaca Ebediesu verba cap. CLXXV. interpretatus est Abraham Ecchellensis, illosq; Annales consuluisse puto Abul Pharagium pag. 11. 33. 34. Alium librum de Baptismo commemorat Hottingerus in Biblioth. Orientali p. 291.

כאן בלפני אבותינו ודבר מוסיו

Scriptum de Baptismo Mor Iacobi, Edesseni. Habetur Msc. in Bibliotheca Tubingensi publica, quem etiam vidi ante biennium. Denique Liturgiam Iacobo Edesseno tribuit Abraham Ecchellensis Notis in Catalogum Ebediesu cap. XXIX. quem tamen Interpretis solum partes obiisse ex Cornelii Schultingii Bibliotheca Theologica docet Vsserius Prolegom. Ignat. cap. I. In Arabico quoq; Liturgiarum Chaldaicarum sive Syriacarum Catalogo, quæ habuit nuperus Antiochenus Patriarcha Ignatig. recensetur vna Clementis Papæ Græce composita; quam Chaldaeam fecit Thomas quidam Harchalanus post CCCCVII. annos a natiuitate Domini: & altera sancti Ignatii, Græce composita Antiochie, anno XXVII. post ascensionem Domini; quam Chaldaeam fecit Iacobus Episcopus Rehanus. Mirum forte videbitur Lectori, quod in Iacobo Edesseno eiusq; scriptis prolixior sim, quæ tamè a Nisibeno distinctum esse antea monui. Sed duabus imprimis de causis id feci: tum, ne putaret aliquis, Masii & Præceptorum eius Syrorum auctoritatem obiici posse Garnerio, cui sane Iacobus Edessenus si non aliunde, ex Ebediesu saltem minime ignotus erat: tum, vt ostenderem, ex nudo Iacobi vt apud Syros celebris scriptoris nomine cognitu difficile esse, an Nisibenus, an Edessenus,

an alius (quorum duos præter Edessenum Ebedielu recenset) intelligendus veniat. Eiusmodi est *Mor Iacob*, cuius varia preces in **ܡܘܪ ܝܥܘܒ** sive Gazophylacio, rituali Syrorum libro, tradi post Widmanstadium & Boderianum Præfat. in Nouum Testamentum Syriacum obseruat Hottingerus in Topographia Eccles. Orient. a pagina 129. qui existimat, Iacobum illum Iacobitarum Doctorem fuisse, idque probat ex pag. II. vbi *Mor Iacobo* tribuitur *precatio ad Beatam Virginem, forte ex principis sectæ Iacobitica, que Christum credidit Deum* **ܡܘܪ ܝܥܘܒ** quod ex sine precationis videtur patere. Forsan existimaverit aliquis, hunc *Mor Iacobum* non alium esse ab Edesseno, quem hactenus considerauius, atque in inscriptione libri sui de Baptismo *Mor Iacob* vocari docuimus; sed Masius iterum intercedit & alium nobis nominat *Iacobum Saruga vrbis Episcopum*, qui apud Syros vel solo nomine *Mori Iacob* notissimus est, scripsitque ut aiunt, Syrica lingua opera plurima, que ab omnibus Ecclesiis auidè leguntur, siue illæ Nestorianorum sint, siue Iacobitarum, Maronitarum &c. Confirmari hæc possent ex Hottingeri sententia, existimantis, difficulter dignosci posse, vtrum ad Melkitas, Iacobitas, an Nestorianos pertineat istud Gazophylacium; quanquam Mosès Mardenus Epistola VI. ad Masium dicat:

ܡܘܪ ܝܥܘܒ ܡܘܪ ܝܥܘܒ ܡܘܪ ܝܥܘܒ ܡܘܪ ܝܥܘܒ Sunt in eo preces Ecclesie nostre, eius nimirum, quam paullo post vocat **ܡܘܪ ܝܥܘܒ ܡܘܪ ܝܥܘܒ ܡܘܪ ܝܥܘܒ** Ecclesiam Iacobitarum Syrorum, ut videre est apud Andream Mullerum Dissert. de eodem Mesopotamico Iacobita pag. 6. Vtunque vero ea res se habeat, dubium non minus videri potest, cuius Iacobi scripta ex Oriente transmittere voluerit Mosès ille Mardenus. Etenim Mullerus in citata Dissertatione pag. II. recenset partem librorum, quos Fuggeri impensis, Masique consilio & ope, dato fideiussore, coëmere promiserat idem Mosès Epistola tertia ad Masium Syriace exarata, *Mosis Bar Cepha, Ephremi, Iacobi, Causa Causarum, Sapientia Sapientiarum &c.* Magis autem hæreo, qui

cui sacra cantica adscribenda sint, quæ Athanasius Kircherus in *Mufurgia* lib. IIX. cap. VII. §. 2. pag. 129. his ornat encomiis: *Et si multa ac varia apud Syros, in libris præcipue diuina officia continentibus, reperiantur carminum genera, tamen ne in illis enumerandis sine necessitate tempus teramus, cum ex iis quæ dicemus facile colligi possint; duo duntaxat eligimus, tanquam omnium nobilissima, frequentissima, maxime necessaria, dignaque de quibus agatur, quibusque potissimum opera detur; Quorum quidem alterum a S. Iacobo, alterum a S. Ephremo, eloquentissimis Doctoribus, ac maximis totius Orientis luminibus sunt constituta, sibi que nomina sunt sortita, prius enim*

ⲓⲁⲕⲟⲟⲩⲁ ⲓⲁⲕⲟⲟⲩⲁ Mschucto iakuboitho, id est cæmē iacobiticum; alterum **ⲓⲁⲩⲉⲙⲟⲓⲥ** Ephreimoitho, id est Ephremiticum dicitur. Mox Iacobiticum ait constare ex tribus pausis, ut Syri loquuntur, quarum singule quatuor syllabarum esse debent. In proclui quidem est opinari, carmina illa a Iacobo Nisibensi esse profecta, quoniam Ephremiticis præponuntur, ac verisimile est, Ephremum ut alia præceptoris sui facta, ita & sacrarum cantionum curam imitatum esse. Verum, qui pro Iacobo Sarugensi staret, facile duo ista argumenta posset reiicere, & in contrarium pari, si non maiori numero alia proferre. Etenim uti Syri Mor-Iacobi illius præces orationesque recipiunt & communi vsu conseruant, ita hymnorum ab eo compositorum eadem videretur esse ratio: & Sozomenus, Theodoretus atq; Nicephorus Ephremi hymnos ut in Syrorum Ecclesiis receptos concelebrantes non omisissent forsitan Iacobi Nisibensis carmina, si quædam ab eo composita fuissent. Quare in re obscura non habeo, ubi pedem figam firmiterque consistam.

IX. Neque tamen propterea sententiam Garnerii amplector, sed alia potius testimonia conquiram, quæ Iacobo Nisibensi disertis verbis scripta nonnulla attribuunt. Memini hanc in rem aliquid obseruasse in Gabrielis Sionitæ ad Bartoldum Nihulium epistola, quæ priori Symmictorum Allatii tomo in-

nexa legitur, sed quia nunc ea ad manus nō sunt, Lectoris, curiositati aliunde satisfaciam. Brianus Waltonus tam in Prolegomenis Bibliorum Polyglottorum Prolegom. XII, n. 15. 19. quam in Dissertatione de Lingvis Orientalibus num. 39. *Iacobum Syrum, qui concilio Nicano interfuit anno 325.* versionis Syriacæ meminisse adserit: quod etiam confirmat Abraham Ecchellensis in Notis ad cap. 66. Catalogi Ebediesu: *Ante hunc Marabam, aliam quoque antiquiorem ex Septuaginta exstuisse versionem, abunde testantur D. Iacobi Nisibensis & Ephrem Syri commentaria.* Eorundem meminit Waltonus citatis locis, quando Syriacæ linguæ vtilitatem hoc etiam argumento inter alia euincit, quod in ea multa sint veterum monumenta, quae nondum edita sunt, vt magni Ephrem & Iacobi Syri, qui vniuersam Scripturam commentariis Syriacis illustrarunt. Porro Cornelius a Lapide Prolegomenis Commentariorum in Ecclesiasticum cap. III. scribit: *In monte Libano Syriace exstant Commentarii manuscripti S. Ephremi (atque similes Magni illius Iacobi Nisibis Episcopi, qui interfuit Concilio Nicano) in vniuersam S. Scripturam, vti Roma a Maronitis accepi, quae vti nam quispiam in Latinum conuerteret & ederet.* Adstipulatur Hottingerus Biblioth. Orient. pag. 285. *Iacobus, Nisibena Persarum ciuitatis Episcopus, Syrus scriptor, Commentaria quoque dedit in vniuersa Biblia.* Eandem sententiam sagacissimo hodie Critico, Richardo Simonio, pariter placere, ex Lib. III. Historiæ Criticæ veteris Testamenti cap. XXIV. colligere est, quo Waltoni de Syriacis versionibus Prolegomenon sub censuram reuocans nihil eorum, quæ de Iacobo Nisibensi dixerat, reprehendit; quæ si falsa esse putasset, procul dubio dissensum suum professus esset, quemadmodum de Liturgia Seueri Alexandrini eodem loco fecit. Eo magis miror, Garnerium illorum, quæ apud Ecchellensem de Iacobo nostro legerat, non recordatum esse, quum is in notis ad Ebediesu Catalogum duo præterea illius Episcopi scripta commemoret. Primum est *Liturgia S. Iacobi Nisibensis*, quam inter quinquaginta Orientalium Liturgias p. 47. Notarum in capitulum 29. Ebediesu recenset, subscripti-

bps

bus Athanasio Kirchero Parte I. Chinæ illustratæ cap. V. pag. 39. & Cardinale Bona Lib. I. Rerum Liturg. cap. IX. n. 9. nec non e Reformatis acerrimo alias Ecchellenfis aduersario, Hottingero, Bibliothecat. Quadripart. pag. 238. Alterum Opus, quod Iacobò Abrahamus tribuit, Concilii Nicæni Canones complectitur. Quum enim Ebediesu cap. LXV. Marutam Episcopum Mipharechet adserat *transtulisse Canones Patrum trecentorum octodecim, & conscripsisse totam historiam illius sanctæ Synodi*: hæc habet in Notis Ecchellenfis pag. 81. *Is, post D. Iacobum Nisibensem, qui eidem Concilio interfuit, suam Syris nouam tradidit Canonum & Constitutionum versionem vna cum Actis & Historia; que omnia hæcenus Syris, Arabibus, aliisque nationibus orientalibus integra exstant; vt alias in Prefatione eiusdem Concilii & Epitome diximus.* Pertinent hæc ad famosam de Canonibus Nicæni Concilii Arabicis controuersiam, quam in gratiam Lectoris breuiter delibabo. Aeris superiori sæculo inter eruditos vixit disceptatio, an viginti tantum Canones illud Concilium sanxerit, quot in Græcis codicibus exstant, parique numero a præstantioribus veteris Ecclesiæ doctoribus recensentur, an plures, quod vult suppositivus Athanasius in Epistola ad Marcum Papam: cui qui adstipulabantur, summis votis exoptabant, vt prodiret tandem codex plures Canones continens. Dignum patella operculum Alexandria inuenit Ioannes Baptista Romanus Iesuita, atque ex Arabico libro octoginta Canones Latine reddidit, augustæque Synodo Nicæni adscripsit. Tum illi homines sibi inuicem gratulari, & cæteri quisquiliarum eiusmodi admiratores, Alphonsus Pisanus ac Franciscus Turrianus, patrocinium peregrini factus suscipere, Cardinalis etiam Bellarminus controuersias dogmaticas inde determinare, & Cardinalis Brancatus in epitomen Canonum omnium eos transferre nihil erubuerunt, vt alios minoris dignitatis ac peritiæ iis accedentes præteream. Sed prudentiores inter Pontificios facile animaduernerunt, nihil solidi Arabicis istis canonibus subesse, quare Cardinalis Baronius vt *mera somnia* eos traduxit, quos tamen sapiuscule veritatis obli-

oblitus. in testimonium vocavit, ac proinde hoc etiam nomine inconstantia arguitur a Calaubono in Prolegomenis Exercitationum. Maiori confidentia fabulas istas reiecerunt Antonius Augustinus in Dialogis de Emendatione Gratiani, Hugo Menardus in Notis ad Sacramentarium Gregorii, alique in Critica Ecclesiastica versatissimi viri. Quamobrem Abraham Ecchellensis nouam Latinam versionem, priori longe ampliorem, dedit, eosdemque Canones peculiari Dissertatione defendere aggressus est, quam Philippus Labbeus Tomo II. Conciliorum inseruit. Nihil autem effecit bonus ille Ecchellensis, quam vt fraus commissa apertius patefceret, eamque eruditi multo acrius impugnarent, & omnes Canones citra vllam dubitationem supposititios iudicarent, quod non solum apud Gallicanae Ecclesiae Theologos, Ludouicum Bailium in Summa Conciliorum, Ioan. Launoium To. III. Epistola XI. Natalem Alexandrum Histor. Eccles. Saeculi IV. Dissertatione XIIII, & Philippum Priorium Dissert. de Literis Canonicis num. 23. videre est, sed apud alios quoque iurium papalium strictiores observatores, Aubertum Miræum in Notitia Episcopatum, Christianum Lupum Parte I. Conciliorum pag. 570. & Schelstratium P. II. Antiq. Illustr. Dissert. II. cap. IV. Nec multum fidei Turriani & Ecchellensis versionibus tribuendum esse Hottingerus admonuit in Bibliothecario Quadripart. pag. 327. 328. Claudii autem Capellani verba non possum omittere, in fine libelli, quem *Mare Rabbinicum infidum* inscripsit. Excusans enim, quod Arabica typis saltem ligneis in eo expresserit, notanter addit: *A duobus aut tribus annis institueramus nonnulla e priscis Ecclesiae Conciliis Arabica edere, Nicanos praesertim Canones, qui magna illi Conciliorum Bibliotheca, qua adhuc sub prelo est, Latina inseruntur, vnde Turriani & Abrahami Ecchellensis versionum fides expendi potuisset: sed eadem typorum difficultas consilium nostrum fecit irritum.* Porro observatu dignum est, apud omnes Orientis Christianos, exceptis Graecis, Canones illos octoginta quatuor Concilio Nicæno adfingi. Habetur enim praeter Syros & Arabes apud Coptitas,
vt te-

vt testantur Codices MSti ex Ægypto adlati, cuiusmodi est ille, quem ad Salmasium misit Peirescius, teste Gassendo in vita eius Lib. V. pag. 438. & apud Æthiopes, de quibus videripotest Iobus Ludolfus Lib. III. Histor. Æthiop. c. 4. n. 30. 31. & apud Armenos, quod non solum ex epistola Gregorii decimi ad Regem Armeniorum, sed ex Codice etiam *Armenica lingua scripto* penes Cardinalem Sirletum probant Correctores Gratiani Distinct. XVI. c. XII. pag. 46. Quæ res vnde originem trahat, ex Abnalcassabo, Ægyptio in Canones Conciliorum commentatore operæ pretium est cognoscere. Verba illius Arabicæ & Latine sistit nobis Guilielmus Beueregius Annotat. in Synodicon pag. 212. Nos ea Latina versione contenti erimus, quam exhibet Schellstratius num. 168. Etenim Abnalcassabus Canonum Nicænorum duas facit partes, quarum prior Canones viginti (apud Græcos etiam & Latinos notissimos) complectitur, posterior complures, de quibus ita scribit: *Aliena vero (pars) multiplicis utilitatis est, cuius versionem procurarunt Melchita & Nestoriani, & ita habetur apud Iacobitas Syros, & illius Canonum numerus in Melchitarum editionibus est 84. quos complures subsequuntur etiam constitutiones. In editione, quæ est in Melchitarum manu, sunt additamenta quædam ad eos pertinentia.* Sunt quoque inter Arabicos Scriptores, qui diserte confitentur, a Syris Ecclesiam suam Canones illos accepisse: quod si verum est, Æthiopum quoque editionem ex eodem fonte provenisse oportet, quum eos vt religionem, ita & disciplinam ab Alexandrinis Patriarchis accepisse certum sit. Armenios vero satis aliunde constat Iacobitarum erroribus strictissime adherere; quare nihil dubitandum est, quin ab iisdem Nicænorum Canonum augmentum nacti sint. De cætero Abraham Echellenis apud Schellstratium num. 168. putat, Syriacam editionem antiquissimam esse, quandoquidem Ioannes Maro, qui seculo 6. & 7. vergente scribebat, in libro de Sacerdotio integrum citat ex ea canonem 44. ex quo quidam existimant, illam auctorem habuisse D. Iacobum Nisibensem Episcopum, qui eidem interfuit concilio. Sed improbat hanc opinio-

D

pinio-

pinionem Schelstratius num. 169. *Displicet tamen quod Abrahamus Eccbellenfis existimet, hos canones auctorem habuisse Iacobum Nisibensem in Mesopotamia Episcopum a catalogo subscriptionum Nicani Concilii exhibitum. Enimvero unum ex sanctis Nicanis Patribus acta Synodi vel potius canones collegisse, qui aduersantur menti ipsius Concilii, nemo peritorum admittet.* Nimirum Canones illos Arabicos continere non pauca statutis Synodi Nicænæ contraria post Bailyum ac Beueregium antea citatos pluribus edocuerat Schelstratius num. 167. nec minus adfert præiudicium, quod nec exempla MStæ inter se, nec cum Latinis versionibus conueniunt, quemadmodum videre est apud Seldenum lib. III. de Synedriis cap. IV. num. 9. & plura nos expectare iubet magnus Ludolfus: *Capita Æthiopicorum habeo, ex quibus video eosdem cum Arabicis esse. De textu vero ipso, an conueniat in omnibus? an & in quibus discrepet, nihil certi desinare possum. Codices enim plurimum variare, vel ex iis liquet, qua Fr. Turrianus & Abraham Ecchellenfis edidere; de quibus in commentario nostro plura.* Originem huius differentiæ ad dissidia Melchitarum, Maronitarum & Iacobitarum erudite refert personatus *Sieur de Moni* in libello suo, quem *Histoire Critique de la Creance & des Coutumes de Nations du Levant* inscripsit cap. IV. & a qualibet illarum sectarum Canones ad suas hypotheses conformatas censet: *Le grande autorité du Concile de Nicée a esté la cause pourquoy on a inventé ces Canons Arabes, que chaque Secte a accommodés à ses sentimens. Les Melchites trouvent dans ces Canons attribüés au Concile de Nicée, de quoy se defendre contre les Iacobites: & les Iacobites d' autre part, defendent par ues mesmes Canons leur opinion touchant l'vnité de nature en nôtre Seigneur. Les vns & les autres font parler le Concile de Nicée à leur maniere. Les Iacobites accusent les Melchites d' auoir corrompu ces Canons. Les Maronites, qui estoient dans les commencemens de la Secte des Iacobites, leur font aussi le mesme reproche.* Quando autem augmentum illud Canonibus Nicanis adiectum sit, non facile determinari posse arbitratur

Beuere-

Beueregius, & Petri de Marca opinionem in medio relinquit, quam in Libro II. de Concordia Sacerdotii & Imperii cap. II. num. 2. de Patriarcha Iustinianopolitano agens proposuerat: *In collectione Arabica* {can. 37.} *ordinatio huius Metropolitanis tribuitur Antiocheno Patriarchæ: que innouatio accidit post Leonis Philosophi ætatem, id est, post annum 900. Vnde collectionis illius Arabice tempus colligere licet.* Non multum ab hoc iudicio distat Pearsonius Parte I. Vindictiarum Ignatii cap. X. p. 187. quando de statu Æthiopicæ Ecclesiæ contra Dallæum disputat, qualis sub Theophilo Imperatore existit, qui nono vixit sæculo, & Ludouico Pio cõuuius fuit: *Post hæc tempora, ut opinor, conditi sunt Canones Arabici Concilii Niceni, quod edidit Turrianus, quique ad posteriorem Ecclesiæ statum & consuetudines diu post Concilium Nicenum natas temperati sunt.* Quibus subiicit explicatque Canonem 36. ex quo tamen Ludolfus lib. III. Histor. Æthiop. cap. II. num. 41. elici putat certissimum documentum, *Æthiopes nostros tempore illius concilii (Niceni) Christianos fuisse, & Præsulem Christianum scilicet Metropolitanam habuisse.* Mediam sententiam tenet Schelstratius num. 169. *facile sibi persuadens, plerosque Arabicos canones ex actis Niceni Concilii circa seculum sextum fuisse collectos, & vel tunc vel postea falsis canonibus & statutis maculatos.*

X. Ne autem Lectores amplius in re obscura detineant, aut Iacobi Nisibensis scripta ex recentioribus tantum hominibus confirmare videar, clarissimum firmissimumque Athanasii locum in medium proferam, qui in prima eius aduersus Arianos Oratione secundum hodiernam distinctionem reperitur. Nam apud antiquos alium harum Oratorum ordinem fuisse Dionysius Petrauius passim in Dogmatum Theologicorum Tomis communuit, præcipue lib. V. de Incarnatione cap. XV. num. 9. vbi obseruat, *antiquos scriptores Athanasii orationes illas librum appellare de Trinitate, ut Cyrillus in epistola ad Monachos. Tum ex quinque, ut nunc inscribuntur, quatuor solas recensere, prima detracta, quæ non est eiusdem cum sequentibus argumenti. Nam in istis aduersus Arianam hæ-*

resin disputari, eamque rationibus & Scripturae testimonio refellit; & quibus argumentis nitetur, ea dissolvit. Prima autem nihil horum facit: & est encyclica contra Arianos epistola; qui illi titulus Graece praefigitur. Ideo quae secunda vulgo numeratur, is πρώτος λόγος ab Graecis plerisque, dicitur: quem primum librum satius sit Latine vertendo nominare; non ut solent Orationem. Est enim λόγος non solum Oratio, sed etiam liber. In illa itaque encyclica epistola To. I. editionis secundae Parisiensis pag. 291. improbans scripta eorum, qui Arianam spargebant impietatem, notanter scribit: Εἰ μὲν ἐν τῷ ἁγίῳ ἱεροδότην ἢ γραφόμενα, δια ἐγχεῖται τῷ μεγάλῳ καὶ ὁμολογητῷ ὅτι Μαξιμίου τῆς Γαλιλαίας ἢ τῷ Διαδοξάμειν τῶτον, ἢ τῷ Φιλογονίῳ καὶ Εὐσταθίῳ τῶν τῆς αἰατολῆς ἢ Ἰβλίας καὶ Λιβερίας τῆς Ἐπισκοπῶν Γαλιλαίας, & post multa aliorum nomina pari ratione enarrata: ἢ Ἰακώβῳ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, τῶν δὲ τῆς μέσης τῶν ποταμῶν, ἢ τῷ ἡμετέρῳ μακαρίῳ τῷ Ἀλεξανδρῳ, καὶ τῶν ὁμοδόξων αὐτοῖς, εἶδεν ἢ ἐν τοῖς γραφόμενοις ὑποσητεῖν. ἀδολγῶν γὰρ καὶ ἀπλῶς δεῖ οὗ τῶν ἀποστολικῶν ἀδελφῶν τρέπος. Si igitur scripta ista ab orthodoxis proficerentur, qualia sunt magni illius & confessoris Hosii, Maximini Galliae, aut eius successoris, aut Philogonii & Eustathii Orientis Episcoporum, aut Iulii & Liberii Romanorum Episcoporum &c. vel Iacobi & reliquorum Mesopotamiae Praesulum, aut nostri beati Alexandri, ceterorumque qui cum eo sunt eiusdem sententiae, nihil esset quod in his scriptis suspicari: sincera enim & simplicia Apostolicorum virorum ingenia sunt. Vides, Athanasium scriptores plurimos Orthodoxos recensere, quorum alii fuerunt Patriarchae, Iulius & Liberius Romae, Philogonius & Eustathius Antiochiae, Alexander Alexandriae, quem ut suum antecessorem nostrum nuncupat: alii Metropolitanæ, alii Episcopi: quibus annumerare convenit Iacobum illum in Mesopotamia praesulem. Porro notatu dignum est, omnes ibi enumeratos Antistites Athanasii tempore vixisse, & partim paulo ante Concilium Nicænum obiisse, ut Philogonium Antiochenum, parum illi interfuisse, ut Eustathium Antiochenum, Alexandrum

andrum Alexandrinum, Macarium Hierosolymitanum &c. partim paullo post cathedram sacram occupasse, ut Iulium & Liberium Episcopos Romanos. Quum autem Iacobus noster Nisibensis eodē tempore Mesopotamiæ fuerit Episcopus, & in Concilio etiam Niceno adfuerit, nec Athanasio ignotus esse potuerit, quem quæso, nisi eundem ab eo intelligi dicemus? Quamobrem miror, præclarum hoc Athanasii testimonium a Garnerio non fuisse obseruatum, cuius euoluendi occasionem a Celebratissimo Bebelio pag. 266. suppeditatam libenter profiteor.

XI. Ne autem Garnerii suspiciones scrupulum in aliorum animis relinquunt, breuiter eas examinare animus est. Primo triplex argumentum negativum proponit, initio statim memoria lapsus. Quis enim negauerit Theodoretum doctrinam Iacobi Nisibensis tradidisse, qui in elogio eius pag. 770. Historia Religiosa epiphonema miraculo de Arii morte subiectum vel limis oculis adspexerit? ἀπόχρη δὲ τὸ τοῦ μόνου τῶν τῆς Ἀρείου δυσσεβείας κληρονομοῦν διελέγξαι τὴν ἀνομίαν. ὁ γὰρ τοσούτῳ ἀνῆρ, τῶν μὲν ὑφ' ἡμῶν πεσσευομένων δογμάτων κηρυξὴν καὶ συνήγορος. ἔτι δὲ κομιδῆ τὴν τῶν ἀσέβων ἐβδελύττετο, ὅτι καὶ τὸν αὐτῆς πατέρα κατηκόνισεν, ὅπως γλώτῃ χρησάμενος. *Atque hoc unum profecto suffecerit ad Ariana impietatis reuincendam insaniam, quod hic tantus vir dogmatum, quæ a nobis celebrantur, præco fuerit & defensor, istorum autem impietatis sic detestatus sit, ut eius parentem linguæ suæ mucrone confoderit.* Quis non videt, a Theodoro laudari orthodoxam Iacobi Nisibeni doctrinam, quam ab Athanasio ex scriptis quoque eius commendatam antea audiuimus? Licet vero ea diserte non commemorauerit Theodoretus, Athanasii tamen testimonium sufficit, ex quo conicere est, Theodoretum κηρυξὸς & συνήγορος Nicænæ fidei elogium Nisibensi tribuentem, non ore tantum sed scriptis quoque factam defensionem intelligere, adeoque ad libros a Iacobo nostro exaratos digitum intendere. Præterea Theodoro in Historia Religiosa propositum est non tam scripta quam facta potius ascetarum extollere, quod in Iacobo etiam Nisibeno eum attendisse argumento sunt duo loca Historia Ecclēsi-

clastica, quibus Iacobum in Philotheo se laudasse, testatus non aliunde quam a miraculis commendationes desumptas inuit. Hieronymus autem cur libros Nisibeni non commemorauerit, his verbis in editione Miræi indicare conatur Gennadius: *Hunc virum B. Hieronymus in libro $\chi\epsilon\gamma\upsilon\iota\kappa\acute{\alpha}\nu$, velut magnarum virtutum hominem nominans, in Catalogo Scriptorum illustrium cur non posuerit, facile excusabitur, si consideremus, quod ipsos tres vel quatuor Syros, quos posuit, & interpretatos in Græcum se legisse testetur. Unde constat eum illo tempore ignorasse Syram linguam vel literas, & ideo hunc, qui necdum versus est in aliam linguam, nescisse scriptorem.* Quærit Garnierius, vnde sciuerit Gennadius, Hieronymum tunc (cum Catalogum scriberet) nondum calluisse linguam Syriacam? Non est exigui momenti hæc exceptio, quam vt melius intelligamus, inquirendum est, quo tempore Catalogum virorum illustrium, Hieronymus scripserit. Id vero ipse indicat initio & fine libri, quando *Theodosii Principis decimum quartum annum* nominat, qui cum anno Christi 392. coincidit, consentientibus hodie eruditibus, inter quos nouissime Antonius Pagi Prolegom. Dissertationis Hypaticæ num. XXXV. volumen istud ab Hieronymo initio anni 393. Theodosii Magni Quinquennialibus nobilitati, publicatum esse eleganter ostendit. Quem vero ætatis suæ annum egerit Hieronymus, facile colligimus ex vita eius, quam nuper tomo Analectorum quinto edidit Mabillonius, & ab ipso Gennadio scriptam arbitratur; vbi pag. 193. hæc legimus: *Dormiuit autem beatus Hieronymus anno imperii THEODOSII Iunioris XII. Omnes autem anni vitæ eius sic colliguntur: Ordinatus est Roma Presbyter XXVIII. annis, tribus vixit apud Bethleem, in proposito suo annis quinquaginta & mensibus sex. Omne vitæ suæ tempus impleuit annis LXXXVIII, & mensibus sex.* Character ille obitus Hieronymiani in A. C. 420. incidit, quo decessisse Hieronymum communis nunc doctiorum opinio est. Vid. Henr. Norisius lib. I. Historiæ Pelagianæ cap. XIX. & Philippus Labbeus To. I. Dissert. de Script. Eccles. pag. 434. qui diem quoque 30. Septembris adiicit. Collatis inter se calculis de-

prehen-

prehendemus, Hieronymum natum anno 331. ac proinde eo, quo Catalogum scribebat tempore, sexaginta annorum senem fuisse. At Syram linguam tunc ignorasse Hieronymum, quando inter homines idiomate isto loquentes Bethlehemi versabatur, cui videbitur verisimile? præterea Hieronymus ipse præfatione in Daniele testatur, se adolescentulum Chaldaicæ linguæ (quo nomine Syriacam etiam comprehendit) operam dedisse. Quis igitur non videt, grauer alucinatum esse Gennadium, qui Hieronymum illo tempore, quo is Catalogum concinnauit, ignorasse Syram linguam putauit? Alia itaque ratione ad obiectum Hieronymi silentium respondere par est, quam in Præfatione Catalogi ipse suppeditat: *Si qui autem de his, qui vsque hodie scripserunt, a me in hoc volumine prætermissi sunt, sibi magis quam mihi imputare debebunt. Neq; enim celantes scripta sua de his, que non legi, nosse potui: Et quod aliis forsitan sit notum, mihi in hoc terrarum angulo fuerit ignotum. Certe cum scriptis suis claruerint, non magnopere nostri silentii dispendio suspirabunt.* At claruit etiam scriptis suis Iacobus Nisibenus, Athanasio teste, aliisque ea satis nota fuerunt, quanquam Hieronymo in Bethlehemitico angulo degenti ignota. Certe nimis audaciæ reus esset, qui ex scriptorum albo expungeret eos omnes, quos ex episcopis ab Athanasio ob orthodoxa scripta ibi commendatis præteriit Hieronymus: siquidem non nisi duos illorum, Eustathium Antiochenum, Ancyranumque Basilium in Catalogo suo recensuit, cæteris viginti quatuor alto silentio pressis. Quare non est, ut quisquam ea de causa Iacobum Nisibensem nihil scripsisse putet, quod Hieronymus eum prætermiserit, multo minus autem, quod Hebediesu tacuerit. Hic enim superiori demum sæculo vixit, nec tantam diligentiam adhibuit, quantam ipsi Garnerius adscribit: nam Nestorianos præcipue scriptores recensere sibi proposuit, Eutyrianos autem, Iacobitas ac Melchitas tantum non præteriit. Hinc nulla apud eum mentio Seueri, notissimi illius Eutyriani, nulla Mosis Bar-Cephæ aut similibus Iacobitarum. Miratur Hottingerus in Bibliothecario Quadrip. pag. 229. in Bethgaza multos citari auctores, Balaium, Cocojum,

ium, &c. quorum Ebediesu non meminit. Nullum igitur impedimentum adferre potest nouiti & negligentis suæque sectæ seruentis hominis silentium.

XII. Progrediemur ad argumenta, quibus Gennadii auctoritatem eleuare studet Garnerius. Antea autem scripta Iacobi nostri ex Gennadio proferemus: *Comprehendit autem omne opus suum in viginti sex libris: De fide; Contra omnes hæreses; De caritate generali; De vita post mortem; De humilitate; De patientia; De pœnitentia; De satisfactione; De virginitate; De sensu animæ; De circumcissione; De acino benedicto. pro quo in Esaia legitur, Non est exterminandus borrus; De Christo, quod filius Dei sit, & consubstantialis Patri; De castitate; Adversus gentes; De constructione Tabernaculi; De gentium conversione; De regno Persarum; De Persecutione Christianorum; Composuit & Chronicon minoris quidem, quam Græcorum curiositatis, sed maioris fiduciæ: quia diuinarum Scripturarum tanta auctoritate conscriptum comprimit ora eorum qui presumptuosa suspitione de aduentu Christi vel Domini nostri inaniter philosophantur.* Vides, multa his contineri, quæ vel Iacobi Nisibeni institutum asceticum sapiunt, vt de virginitate; De castitate; De sensu animæ; De humilitate &c. vel hominum illorum conditionem, cum quibus ipsi colluctandum fuit, exprimunt, vt de gentium conversione; De regno Persarum; De persecutione Christianorum &c. vel a Theodoro *ὀρθόδοξο* fidei Nicænæ Iacobum vocante respici potuerunt, vt de fide; contra omnes hæreses; & præcipue de Christo, quod filius Dei sit, & consubstantialis Patri: Denique nullum Iacobo scriptum attribui a Gennadio, cui Athanasii elogium denegari queat. Quid ergo moras tricasque nescit Garnerius? Friuolum enim est satisque Athanasii auctoritate retunditur, quod ait, a nullo veterum præter vnum Gennadium Iacobi scripta recenseri. Nec vilius ponderis est, quod dubitat, vnde Gennadius seuerit Syria ea opera, qui vix nouerit Græca, nec peritissimus linguæ Græcæ fuerit. Eni numero, vt a posteriori incipiam, recordari debuisset Garnerius eorum, quæ paullo ante ipse dixerat, pag. 179.

Quo

Quo tempore scribebat Gennadius, Massilia, ubi erat Presbyter, Gracalinea notior fuit, quam in illa alia Occidentis parte; non solum propter urbis natales a Gracis, ut fertur, condita, sed etiam ob Cassiani famam illuc ex Oriente appulsi; ad quem S. Celestinus literas Nestorii vertendas & refellendas misit. Quis igitur Gennadio denegabit tantam linguæ Græcæ cognitionem, quanta satis erat ad colloquendum cum suis Massiliensibus, & legenda Græcorum Patrum scripta? in primis quando ipsi Garnerio legisse videtur Græce Opera Theodoretæ, qua memorat; nec fraudi potest esse Gennadio, quod non satis cognita habuerit. Græca opera: culpa enim quoad aliorum Græcorum scripta non magis cader in Gennadium, quam circa Theodoretæ libros haud accurate pleneque ab eo commemoratos, de quibus rursus absolute sententiam profert Garnerius: eo tempore (an. Ch. 494. quo Gennadius scribebat) pauca admodum eaque non purissima Theodoretæ Opera nota erant in Occidente, alioquin non lauisent tam curiosum librorum indagatorem. Ut vero cognosceret, quos libros scripserit Iacobus Nisibenus, non necesse omnino habuit linguæ Syriacæ notitia (quâ tamē ipsi haud denego) sed adiutus videtur monumentis in Massiliensi cœnobio adseruatis. Creditibile enim est, Cassianum, qui monasterium illud exstruxit, vitæq; asceticæ deditissimus præclaros eremitas summe laudavit, & Syriæ Ægyptique monasteria peragrauit, in illa sua peregrinatione curiose celebriorum ascetarum res gestas scriptaque adnotasse, & secum in Massiliam deportasse: ex quibus postea Cassiani tabulis Syrorum Ægyptiorumque auctorum, quos laudat, notitiam Gennadius habuisse videtur. Vt cunque sit, falso tamen supponit Garnerius, scripta Iacobi Nisibensis in Græcam & Latinam linguam conuerti debuisse post Hieronymum, ut innotescerent Gennadio: id enim ne sua quidem ætate factum esse diserte fatetur Gennadius, quando ait, qui necdum versus est in aliam linguam. Quare frustranea sunt, quæcunque exinde Garnerius elicit de scriptis Iacobi in triplicem orbem sparsis, & a Photio legendis. Ea enim apud Syros hodiernum ignota non esse, quæ num, IX. disputauimus, euincunt; quum autem.

nusquam sine in Græcum siue Latinum idiomata conuersa dicantur, Photius autem libros Syriaca tantum lingua exstantes non legerit, satis patet, Garnerium scrupulosos sine vilo fundamento obiicere: qui cum nosset apud Theodoretum & Theodorum Lectorem *μεγάλη* siue *magni* encomio ornari Jacobum, immerito tricatur de *sapientis* cognomento a Gennadio ipsi tanquam vulgari tributo: siquidem hoc ab illo non tollitur, sed includitur potius ac præsupponitur. Denique Iacobus Amidenus Eremita, cuius scripta Nisibeno supposita hæriolatur Garnerius, & e Mesopotamia oriundus fuit, & indubie eodem, quo nosser, idiomate scripsit, adeoque pari suspicionum libertate de operibus eius dubitari posset, qua Garnerius Nisibensem scriptorum numero expungere ausus est.

XIII. Quo longius autem Jacobi Nisibeni scripta nos detinuerunt, eo breuius de Jacobi Tenzelii monumentis agere licet, quando ea & tantis difficultatibus non sunt exposita, & in plurimorum manibus versantur. Ac nihil quidem commemorare attinet argumenta Disputationum Academicarum, quarum numerum ab ipso supra descriptum meminimus, quia ea maximam partem Philosophica sint: nisi quod duas de Causa Morali exercitationes minime præterire licet, utraque enim magni ab eruditis æstimari solet, nec aduersariis caruit, sed hinc inde impugnata est, veritate semper salua manente. Nec Disquisitiones Theologicas proferam, quas in Synodis Pastorum publice exposuit ventilandas: sed de maioribus tantummodo scriptis nonnulla enarrabo. Etenim ex nostrorum temporum historia non ignotum est Rintelense cum Calvinianis colloquium; quod ab Orthodoxis omnibus improbatum & a nostræ Academicæ Theologis peculiari opere impugnatum est. Quibus cum se opponerent Rintelenses, Iacobus Tenzelius nostrorum Theologorum defensionem suscepit, edito cum eorundem consensu Germanico libro de Pace Ecclesiastica. Hunc acrius aggressus Henricus Martinus Becardus, Rintelensis Theologus, novam Tenzelio Apologiam expressit. Post paucos annos Andreas Frommiius, homo in his terris non ignotus, præcipuum Præsulis

lis officium Sondershusæ in Comitatu Schwvartzburgico prela-
uit, sed non obtinuit, paulloque post ad Papisum impie de-
fecit, neque se suosque seduxisse satis habuit, sed alios etiam ad A-
postasiam edito libello Germanico persuadere studuit. Qua-
re Tentzelius diuino zelo afflatus refutationem illius tanto suc-
cessu perfecit, edito scripto vernaculo, quod *Gründliche Ket-
tun; der Lutherischen Kirchen* inscripsit & Wittenbergæ an. 1671.
imprimi curauit, vt & Nostratum expectationi satisfecerit, &
alter, quod reponeret, non inueniens ad turpe silentium da-
mnatus fuerit. Pares itaque Iacobi nostri in eo fuerunt, quod
schismata & hæreses peculiaribus scriptis refutarunt; & sicut
Iacobus Nisibenus in Scripturam commentatus est, ita Tentze-
lius textus diebus solennis pœnitentiæ destinatos ab aliquot an-
nis illustrare cœpit. Ille Liturgiam scripsisse perhibetur, quæ
nihil aliud infert ex priscorum vsu, quam sacra publica, quibus
preces & cantica fundebantur, atque Eucharistiæ Sacramentum
distribuebatur: Hic pariter nouam splendidamque libri ritualis,
quem *Agenda Schwvartzburgica* vocant, promovit, & sacros hy-
mnos in Ecclesia Arnstadiensi receptos peculiarique volumine
comprehensos ad octingentorum numerum auxit.

XIV. Tantis virtutibus meritisque conspicuos viros non
mirum est ad magni momenti negotia ecclesiastica adhibitos ef-
se. Ita enim de Nisibensi Iacobo memoriæ proditum accepi-
mus, quod Concilio Nicæno interfuerit, & a Constantino Magno
cum aliis Episcopis euocatus, vti liquet ex subscriptionibus, A-
rabice præsertim, ex Iosepho Ægyptio a Ioan. Seldeno Com-
mentario in Eutychie Origines pag. 102. descriptis; nam qui lo-
co CXLV. ponitur & a Seldeno integre non est latino reddi-
tus sermone, est *إسحاق بن يعقوب النسيباني* Iacobus Nisibenus, iudice Io-
an. Andr. Bosio Exercit. in Periecham Iosephi cap. II. n. 36.
quanquam Nomen gentile aliter formari ab illa vrbe velit Go-
lius in Alferganum pag. 239. *نسيباني* Nisibenus, aut *نسيبي*
Nisibus teste Iacuto. Imo incerta res est in omnibus illis subscrip-
tionibus, vti pridem nostrarum partium eruditi animaduerte-
runt, atque ex sagacioribus Pontificis fatetur Ioan. Launojus a-
pud

pub Bebelium nostrum Sac: IV. Antiq. Eccles. Artic. i. pag. 67.
Quare certioribus Theodoretii testimoniis res confirmanda est.
Is enim in Historia Religiosa pag. 768. 769. 770. prolixè descri-
bit res a Iacobo gestas in Concilio Nicæno ac licet in eo et-
ret, quod Arium in ista Synodo precibus Iacobi interfectum ve-
lit, vt supra diximus, sufficit tamen, quod Iacobum Concilii
Nicæni patribus adnumerat, idque vt indubitatum repetit lib.
I. Histor. Eccles. cap. VII. vbi ad hunc locum Historia Religio-
sa Lectores remittit. Gennadius quoque adserit Iacobum fu-
isse ex numero eorum, qui in Nicæna Synodo Arianorum peruer-
sitate quosdam oppositione damnarunt. Caterum in isto Con-
cilio magnam apud Constantinum gratiam promeritus est Ia-
cobus noster, si Binnio in Notis ad Concilium Antiochenum,
& Francisco Longo a Coriolano in Summa Conciliorum pag.
86. credimus, quorum hæc sunt verba: *Constantinus Magnus*
admirabili sanctitate huius Episcopi in Nicæno Concilio cogni-
ta, Constantio filio hoc in mandatis dedit, vt hunc Episcopum
non tantum viuentem coleret & obseruaret, sed eius quoque
cadauer honore prosequeretur; ac proinde non abborreret a
fide, quam sciebat ab eodem sancto Episcopo predicari. Erro-
rem autem Binnii ac sequacium reprehendit Schelstratus in Vin-
diciis Concilii Antiocheni Dissert. II. Cap. IV. pag. 84. quod
nolint Iacobum Nisibensem referre inter membra illius Conci-
lii Antiocheni, sed nomen eius ab Arianis Catalogo insertum
esse contendant. Synodus hæc conuocata est ab Imperatore
Constantio An. CCCXLI. ad dedicationem Dominici aurei, quod
Basilica splendidissima erat Antiochiæ extructa, splendidissi-
mo apparatu, vti moris erat, celebrandam, quod multis proba-
uit Schelstratus Dissertatione I. cap. IV. ad stipulante Antonio
Pagi Dissertationis Hypaticæ P. II. cap. III. num. XIII. pag. 119.
eaque occasione factum est, ut de rebus etiam fidei ac discipli-
næ Episcopi inter se tractarint. Baronius ac plerique hæcenus
papatui additi concilium illud tanquam hæreticum & Arianum
reiecerunt: quibus obuiam iuit Schelstratus, & pro ortho-
doxâ Synodi peculiare volumen scripsit, nec Iacobum Nisibensem
adfu-

adhuic contemnendis rationibus probauit, dummodo exemisset
scrupulum ab Henrico Norisio iniectum Dissert. de Synodo quinta
Oecumenica cap. V. pag. 38. 39. quod subscriptiones illa ex Ni-
cana Synodo illuc fuerint asportatae, omnes enim, qui in eodem
Antiocheno Concilio subscripti leguntur, Nicanam quoque Syn-
odum subscripserunt &c.

XV. Iacobus Tentzelius pariter Principibus cha-
rus fuit & sigillatim Inclutissimis Comitibus Schwart-
burgicis, qui ad res magnas promouendas ipsum in con-
siliis adhibuerunt. De Illustrissimis COMITIBVS præstat tace-
re, quam non satis digno sermone exprimere tot ac tanta Eo-
rum Patri præstita beneficia, a quibus & in Senatuum Ecclesi-
asticum is cooptatus, & in arduis sæpe negotiis interrogatus,
ecclesiarumque visitationibus præfectus fuit, quæ omnia in pa-
tria satis cognita & perspecta sunt. Mirum autem pro temporum
nostrorum ratione videri posset, quæ desideratissimus Pater
singularem gratiam apud Serenissimum ac Piissimum quondam
Principem Saxo-Gothanum, ERNESTVM, adeptus fuerit con-
stanterque retinuerit, adeo, vt Serenissimus quoque Filius Eius
atque Successor, FRIDERICVS, beatum virum non modo vi-
uum gratiosissima propensione fuerit, prosequutus sed de mor-
tuo quoque honestissime sentiat; nisi omnibus constaret, a-
nimos Principum fortiori non trahi vinculo, quam pietatis &
virtutum. Quibus cum Iacobus noster per omnem vitam
deditus fuerit, a laudatissimo Principe ERNESTO Gotham,
vocatus est anno huius sæculi sexagesimo sexto, vt generali Ec-
clesiarum illius territorii visitationi interesset; ac de aliis quo-
que ad Ecclesiæ Scholarumque emolumentum facientibus sen-
tentiam promeret. Placuit prudentissimo D V C I eruditio
Nostri ac pietas, vt eundem anno septuagesimo mense Aprili
iterum ad se uocaret, ac aliis summis viris, in diuina pariter
civilique sapientia exercitatissimis adnumeraret, vt ex-
penderent communi studio Consilium meritiissimi quondam de
Ecclesiæ Theologi, Nicolai Hunnii, de Societate Theologorum
erigenda, qui controversiis Theologicis dirimendis infudarent.
Quæ in hoc Colloquio, inter cuius membra & D. Ioan. Ole-

arius & D. Ioan. Musæus numerabantur, gesta sunt, manu parentis descripta inter præstantiora bibliotheca nostra monumenta reputamus. Hinc licet intelligere, quæ Illustris Seckendorffius in Statu Christianismi lib. III. cap. X. num. 3. memoria prodidit, & ad illustrandum hæcenus dicta apprime faciunt: Ich erinnere mich hierbey eines Gottseligen Fürsten / der vor erstlichen Jahren mit grosser Mühe und Darbietung vielen Geldes den jenigen Vorschlag gern werckstellig machen helfen wolte / welchen der berühmte Theologus, D. Nicolaus Hunnius / weiland Superintendent zu Lübeck gethan / daß man nemlich ein gewisses Collegium rechtschaffener gelehrter Theologen zusammen ordnen solte / welche vornehmlich und hauptsächlich dieses Stück des Predig-Amtes und Christlicher Schultigkeit auff sich nehmen / und wider die falsche Lehre so lange schrieben / biß die Widerwärtige nichts mehr mit Grund auffbringen könnten. Es wurden aber darbey so viel Schwürigkeiten befunden / daß es ohne effect geblieben / gehörete auch freylich eine sonderbahre Erleuchtung und Regierung von Gott darzu / wann hohe Häupter die Kosten und Mühe hierauff / mit zusammengesetzten Rathschlägen / wenden / und die difficultäten (wie mit Göttlicher Verleihung noch wohl zu thun wäre) überwinden wolten. Exceptiones autem Apostatae Frommii capite V. Apologia pag. 1139. & 1140. sustulit ipse Patens, ybi cum Seckendorffio consentit indicorque, eiusmodi Collegium per Dei gratiam adhuc institui posse.

XVI. Porro nihil mirum est, ex utriusque Iacobi nostri institutione ac schola tanquam ex equo Troiano prodiisse viros sapientissimos. Inter Iacobi Nisibeni discipulos, vt solin-ter stellas emicuit Ephrem Edessenus, de quo superioribus annis peculiari diatriba commentatus sum. Equidem libenter adfentior Celeberrimo Academiae nostrae Theologo, Ioan. Andr. Quenstedtio, qui diserte *magnum illum diaconum Edessenum magni olim Iacobi Nisibeni discipulum fuisse* statuit in Dialogo de patriis illustrium virorum pag. 607. Idem inter Syros ipsos Abulpharagius (nam talis fuit patria, quanquam Ara- bice

bice & Syriace Historiam Dynastiarum scripsit, vt a viris doctis adnotatum nouimus,) dudum obseruauit, pag. 136. editio- nis Arabice commemorans, Nisibin liberatam esse precibus **مار يعقوب اسقف نيسابور** *Mar Iacobi Episco- pi ipsius, & Mar Ephremi eiusdem discipuli*: vbi recte in La- tina versione Pocockius pro *Mar* posuit *Sancti*, siquidem apud Hottingerum aliosq; legimus, elogium illud Syriacum, Arabi- bus quoque Christianis solenne, quum mortuis tribuitur, Lati- no *sanctus* vel *diuus* respondere, quorum tamen posterius ethnicum potius nec Christianorum sanctus tribuendum esse cenet Rober- tus Bellarminus in Recognitione operis Controuersiarum. Cæ- terum quid in illa Nisibensi obsidione fecerit Ephremus, lib. II. Histor. Eccles. cap. XXX. Theodoretus enarrauit, non ob- scure innuens, Ephremum eo tempore familiari Iacobi institu- tione usum esse. Nam si iamum fuisset in officio Ecclesiastico constitutus, quorum nullum nisi in patria Edesse vrbe gessit, quid opus erat, vt propriam ecclesiam relinqueret, ac Nisibi inter spicula hostium degere mallet? Pariter Iacobus Tentzeli- us, quum in nostra adhuc Academia degeret, multos bona- rum artium linguarumque cognitione largissime imbuit, qui postea summis in Ecclesia pariter ac Republica honoribus fun- cti sunt: Nec minoribus meritis rem litterariam alii collustrã- runt, in quibus nominasse sufficiat duos Amplissimos Academiae nostrae Professores, Michaëlem Waltherum, Virum in Theolo- gia pariter ac Philosophia excellentissimum, Ordinisque nostri hoc tempore Decanum, & Georgium Casp. Kirchmaierum, O- ratorem atque Philologum celeberrimum, quorum vtrumque grata mente paternarum institutionum saepe recordari notum est. Nec minori felicitate Scholam Arnstadiensem direxit a- lumnosque puriorem Theologiam docuit beatus Parens, quin potius ex ea etiam orti sunt viri, qui sacris atque ciuilibus of- ficiis partim nunc funguntur, partim suo tempore admoueri possunt. Inter illos autem praecipue eminent maxime Reue- rendus Sondershusanae Dioeceseos Antistes, Georgius Fridericus Meinhardus, Theologus Clarissimus, qui interiori quoque a-
pud

puđ Parentem admiſſione gauiſus & ab eo in domum quondam
receptus, vt ſtudiis meis præſſet, tamque feliciter eundem i-
mitatus eſt, vt vitam moresque eius exactiſſime referat, viua-
que Teutzellii imaginem exprimere ab omnibus merito exiſti-
metur.

XVII. Quemadmodum vero piorum Eccleſiæ doctorem
commune fatum eſt, vt improborum odiis & perſequutioni-
bus premantur, ita vterque Iacobus noſter idem experiri ne-
ceſſe habuit, vt virtutes eorū multo magis inclareſcent & augeren-
tur. De Iacobo Niſibeno Gennadius memoriæ prodidit, quod
pnus ex numero ſub Maximino perſequutore confeſſorum fuerit,
vti in omnibus exemplaribus impreſſis legitur: Sed Codex Mſtus,
cuius ex Mabillonii ſecundo Analectorum tomo antea memi-
nimus, legit *Maximiano*. Vtra autem lectio melior ſit, his ver-
bis enunciat Mabillonius pag. 47. *rectius in editis legi Maxi-*
mino, vt in codice Corbeiensi & in Martyrologio Romano. Con-
firmatur hæc Mabillonii ſententia ex Eusebio, qui Galerium
Maximinum lib. X. Hiſtor. Eccleſ. cap. II. dicit *ταυτῶν ἀνατο-*
λιῶν ἀρχὴν μεσῶν, in Orientis partibus Imperium geſſiſſe, ad quas
ſane Meſopotamia adeoque & Niſibis ſpectabat. Annum perſe-
quutionis ex eodem Eusebii loco eleganter vindicauit Pagius,
Diſſert. Hypat. lib. II. cap. XIII. pag. 247. eamque quinquen-
nialiorum imperii Auguſtei Maximini occaſione A. C. 311. circa
menſem Nouembrem ruruſ excitatam eſſe docuit. Quamob-
rem haud accurate Natalis Alexander Synopſi Sæc. IV. cap. VI.
Artic. X. pag. 474. *Maximianum* retinuit. Qui autem fue-
rint Confeſſores, neminem antiquitatum Eccleſiaſticarum non
prorſus rudem latere poteſt, & a viris doctis pridem obſerua-
tum habetur. Iſaacus Caſaubonus memoriæ nunc ſuccurrit,
Exerc. XV. Diatriba XII. pag. 275. *Qui Cypriani tempore*
Confeſſores dicebantur, grauiſſima pro Chriſto mala
paſſi erant à Paganis; & multi eorum mutilati parte aliqua
corporis fuerant, quod morte ipſa eſt durius. itaque Confeſſo-
ribus honoſ pene idem tributus ac Martyribus. Alter Iacobus
noſter, quanquam de publicis ei긯ſmodi Chriſtiani nominis per-
ſequu-

sequutionibus nihil perperius est, non caruit tamen suis calamitatibus, & sensit clandestinas improborum insidias, qui si non vitam, tantam sane beati viri dilacerare studuerunt, nec defuerunt alii, qui externis quidem sermonibus nihil nisi amicitiam venerationemque erga eum præ se ferebant, interioribus autem cordis sensibus longissime distabant. Verum ille semper boni rectique conscius indignos maleuolorum susurros fortiter contemnebat, diuinæque ultioni aduersarios relinquens verum vigutis tramitem inoffenso pede decurrebat.

XIIX. Venio nunc ad extrema vtriusque Iacobi tempora, quæ ita sunt comparata, vt Iacobo non minus Tenzelio, quam Nisibensi conueniant encomia huic a Theodoro in Philotheo p. 772. tributa: Τοσαύτην εἶχεν ὁ θεῖος ἀνθρώπος πρὸς τὸν Ἰσὸν παρρησίαν. τοσαύτης ἀνίστην ἀπλήαν χάριτα. ἐν ταῖς διατριβῶν καὶ καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς θεοῖς αὐξάνομενος ἡμερῶν, μετὰ τῆς μεγίστης εὐκλείας τόνδε τὸν βίον ἀπέθετο, καὶ τὴν ἐμπύθη ἀποδημίαν ἐπέλατο. *Tanta fuit viri huius apud Deum fiducia, tantam cælitus consequutus est gratiam. In his persecerans, atq; in diuinis rebus incrementa capiens indes summa cum gloria vitam clausit, & ex his locis demigravit.* Verum præstat accuratius in tempus mortis locumque sepultura tantorum virorum inquirere. Gennadius de Iacobo Nisibeno hæc consignauit: *Moritur hic vir Constantii temporibus, & iuxta præceptum patris eius Constantini, intra muros vrbis Nisibene sepelitur, ob custodiam videlicet ciuitatis: quod secundum fidem Constantini euenit. Nam post multos annos ingressus Iulianus urbem & vel gloria sepulti inuidens, vel fidei Constantini, cuius ob id domum persequebatur, iussit efferrī de ciuitate sacri corporis reliquias, & post paucos menses, consulenda licet Reipublica causa, Iouianus Imperator, qui Iuliano successerat, tradidit barbaris ciuitatem, qua vsque hodie Persarum ditioni cum finibus suis subiecta seruit.* Characterem temporis generaliter a Gennadio signatum specio alius determinare operæ pretium est. Equidem si Abul Pharagio credimus, annum ipsum facile adsequemur. Ita enim scribit pag. 138. edit. Arabicæ: وفي سنة ملك صام بعقرب وكان مكانه باجربة Pocokius pag. 87. edit. Latine vertit: *Hoc anno obiit S. Iacobus Episcopus Nisibensis, in eius*

locum suffecto Babarraibo. Descriperat autem Abulpharagius, quomodo Constantini M. corpus CPolim aduectum & in templo Apostolorum conditum fuerit: & quemadmodum Sapores eodem anno Nisibin rursus obsidione cinxerit, precibus Ephremiterum pulsus. Sed Abulpharagium in recensione Nisibenarum obsidionum errare iam supra ostendimus: & Nisibin quidem oppugnauit Sapores paullo post mortem Constantini, neque tamen eodem anno 337. quo illum decessisse monstrat celeberrimus Schurtzleischius noster in fine Dissertationis de Antiquitatibus primi Christianorum Imperatoris, & quo exequias illi CPoli factas esse indicat Eusebius lib. IV. de vita Constantini cap. LXVI & LXVII. sed sequenti 338. quod a viris doctis, Petauio praesertim & Garnerio, commonstratum est. Quare si eo anno decessit Iacobus Nisibensis, quo precibus non tantum Ephremit sed suis praecipue (vt antea docuimus) libertatem ciuibus seruauit, & Saporis insidias illulit, ad annum 338. mors eius referenda est. In Chronico quidem Hieronymi ad annum 339. illa obsidio refertur; sed inter eruditos certum hodie est, annorum Christi additionem ab ipsa Hieronymi manu profectam non esse. Verum Baronius in Martyrologio, Miræus Notis ad Gennadium, & Schelstratius in Concilio Antiocheno ad Acta Alexandri Episcopi Constantinopolitani prouocant, quæ Iacobum nostrum isti quoque Synodo initio anni 341. habitæ adfuisse fidem faciant: Quorum γνώσις saluâ isto adhuc anno vixisse Iacobum necesse est. Non multo tamen post obiisse nec annum quinquagesimum illius Sæc. attigisse altera Nisibenzæ vrbis obsidio a Sapore tum instituta requirit: cum enim ea facta est sub Constantio, id est anno Christi 350. non Iacobus sed Vologesus erat Nisibena vrbis Episcopus, vt docet Auctor Chronici Alexandrini, obseruante Valesio Annot. in Theodoretum pag. 26. Porro dies mortis Iacobi non minus incertus est. Græcos eum pridie Kl. No- uembr. in Menæis adscribere Baronius obseruauit ad d. XV. Iulii, quo Latini memoriam Iacobi solent instituere. Quum autem apud veteres scriptores hodie impressos nihil eam in rem reperiat, non opus est, vt incertis coniecturis inhareamus ad definiendum, vtri Ecclesiæ veritatis laus hac parte debeat. Magis obseruari meretur discrimen, quod inter Gennadii antea descriptam narrationem & Theodoretum occurrit, qui de corporis Iacobi
trans-

translatione in Philotheo pag. 772. hæc confi^o auit: *ἡρόντι δὲ
 διελθόντος, καὶ τῶς τῆ ἀσείας ὑπὸ τῆ θηναύτα κρατεντος τῆ
 περσικῆ βασιλεία παραδοθέντος, ἐξήσαν μὲν ἅπαντες οἱ τὴν
 πόλιν οἰκωντες, ἐφεργν δὲ τῆ προμάχῃ τὴ σῶμα ἀσχάλλοντες
 μὲν καὶ ὀλοφύρομενοι τὴν μετοικίαν, ἄδοντες δὲ τῆ νικηφύρε
 ἀρσεως τὴν δύναμιν. ἢ γὰρ ἂν ἐκέινῃ πείοντ^ο ὑπὸ βαρβάρ
 οῖς ἐγάνοντο.* *Temporis autem successu, cum in Persicam domina
 tionem ab eo, qui tunc imperabat, tradita vrbs fuisset, exceffe
 runt incolæ universi, & defensoris sui corpus extulerunt, migra
 tionem quidem agre ferentes & dolentes, sed fortissimi victoris
 virtutem laudibus celebrantes. Nec enim illo superstite in Bar
 barorum potestatem venissent.* Sed Gennadius Iuliani iussu reli
 quias Iacobi elatas esse adfirmat. Vtri magis adharendum sit, fa
 cile perspicient harum rerum periti. Non abluat Gennadii nar
 ratio a Iuliani genio, qui Babylæ etiam aliorumque martyrum
 corpora effodi & in alia loca transferri iussit: Theodoretus autem
 binis memoriæ lapidibus, quos in Iacobi elogio, docente Garnerio,
 commisit, tertium facile superaddere potuit, aut credulorum sal
 tem Monachorum temporis rationes exacte non curantium ser
 monibus deceptus esse utcunque tamen ea res se habeat, nec cum
 Theodoreti, nec cum Gennadii recensione convenit Angelus a S.
 Ioseph in Gazophylacio linguæ Perfarum pag. 251. *Nisibis. Vix
 tanta civitatis aliud superest vestigium, quam ingens massa Basi
 lica S. Iacobi Episcopi, cuius etiam nunc visitur sepulcrum in crypta
 exuviiis vacuum: constat ædes ex marmore præstantissimo, im
 penso labore, mirifice calato: nunc porro in bubonum & vesper
 tilionum receptaculum versa est domus Dei.* At si Iuliani Imp. ius
 su aut incolarum saltem Nisibensium fuga Iacobi ossa data sunt,
 quomodo ei extructa est Basilica? nisi forte dixerit aliquis, cry
 ptam illam transfumtis etiam ossibus remansisse, & basilicam sal
 tem in honorem Iacobi erectam esse: quorum tamen vtrumque
 idoneis veterum monumentis edocendum foret.

XIX. Atque hæcenus quidem recensui, quæ de vltimis
 Iacobi Nisibeni fatis inuenire potui: Sed ea in Iacobo Tentze
 lio sine interiori animi moerore non recorder, nec multa de
 ipsis commemorare dolor permittit. Etenim beatus vir continuis
 officii laboribus fractus in maximum vitæ discrimen incidit mense

Ianu-

Januario anni 1683. quod paullo suppressum acrius postea sub initium Aprilis erupit, eumq; lecto adfixum per integrum fere semestre domi detinuit, donec tandem speciali Dei gratia prostrata corporis vires redire inciperent, vt paullatim pristino munere fungi posset. Sed nunquam tamen in integrum fuit restitutus, quantacumq; etiam studia præstantissimi Medici adhibuerint, morbus potius lethalis mense Martio anni superioris iterum eum inuasit, tandemq; vigesimo quinto illius die plane exstinxit. Etenim vigesimo die (in quem feria sexta post Dominicam Quadragesimæ secundam incidebat) mane sermonem sacrum ad populum more consueto habiturus subito infirmitate maxima posternebatur, vt ipsi templum ingredi haud liceret, verum ab alio quodam concio publice foret prælegenda, eo fere modo, quem Gregorius Magnus aliiq; olim Episcopi obseruarunt, ac imbecillitate prohibiti homilia a se conscriptas legi ab aliis curarunt. Intererant autem multi prudentesq; viri, qui vltima sermonis Tenzeliani verba elegantissimum votum continentia singularem stimulum in auditorum animis reliquisse & cantioni cygneæ adsimilanda esse censuerunt, mihiq; plus semel auctores fuerunt, vt cum omnibus ea communicarem. Quorum honestis desiderijs hoc loco satisfacere & pietas inParentem & promittitudo erga Amicos a me requirit. Hoc igitur modo claudebatur illa homilia: *Helffe nur der getreue/ barmhertzige/ und in seinem Wesen so wohl/ als in seinen Verheissungen unveränderliche Gott/ daß an unser keinem das bittere Leyden unsers hochverdienten Herren und Heylandes JESU CHRISTI verlohren sey; sondern vielmehr wir alle und jede durch desselben Krafft/ die unendlich und unveränderlich ist/ befehret/ zu wahren Glauben gebracht/ zu allen guten Wercken fertig gemacht/ bey wahren Glauben beständig bis an unser Ende erhalten/ in denselben auch frölich von hinnen scheiden/ der Seelen nach so bald nach unsern Abschieden von den Engeln in Abrahams Schoß getragen/ darinnen bis an den lieben jüngsten Tag wol und reichlich getröset/ den verstorbenen Leibern aber nach in den Gräbern kräftig bewahret/ aus denenselben am Ende dieser Welt/ als am grossen Tage der Wiedererstattung/ frölich wieder aufferwecket/ und sodann mit Leibern und Seelen verklähret/ schön/ hell/ gleich als die Sonne zu vollkommener Gentesung der ewigen Freude und Herrlichkeit eingeleitet werden mögen/ da wir Ihn denn*

für

für alle hier genossene Gut- und Wohlthaten wollen loben / rühmen
und preisen in alle ewige Ewigkeit / Amen! in Jesu Nahmen! Amen!

XX. Porro notatu dignissimus est dies, quo decessit, nec sine observa-
tione prætermittendum temporis momentum, quo spiritum efflauit de-
sideratissimus Parens. Diem iamtum indicauimus vigesimum quintum
Martii, quem Latinorum more octauum Calendarum Aprilium dicere
licet. Quis autem in sacra antiquitate adeo hospes est, ut ignoret, a mul-
tis veterum peculiaris & magnifica opera diuina hoc die peracta conse-
si? Equidem multa haud profundam verba in primo eorum inquirendo,
quod mundi natalem vocant; siquidē plurimi sunt inter eruditos, qui con-
ditū mundū non verno sed autumnali tempore volunt, nec ineptis rati-
onib; persuadere aliis conantur. Neq; pluribus dicam de *ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΜΩ*
sive annunciatione Mariæ, ut vulgo vocant, cuius memoriam illo die in
Oriente pariter & Occidente a Christianis recoli obseruat Seidenus libro
III. de Synedriis cap. XV. n. 9. ybi simul ex Calcasendio, Muhammeda-
no scriptore, notat, id inter septem maiora Coptitarum festa primo lo-
co numerari. Accedit vetustissima Ecclesie traditio, quod octauo Calend.
Aprilis Christus passus fuerit, ex Tertulliano, Lactantio, Augustino ali-
isque Patribus ostensa & comprobata a Ger. Ioan. Vossio Dissert. de Tem-
pore Dominicæ Passionis. Enimvero non placet hæc opinio modernis
Chronographis, variisque argumentis impugnatur ex Nostratis ab A-
gudio Strauchio tum in Breuiario Chronolog. cap. XXI. Quæst. i. tum pe-
culiaribus de Paschate Dissertationibus: ex Reformatis a Frid. Spanhe-
mio in Quaternione Dissertat. Historiarum Dissert. II. a num. 9. usq; ad
25. & ex Pontificiis a Natali Alexandro Histor. Eccles. Sæc. 1. Dissert. II.
qui pag. 260. conicit, illam veterum persuasionem inde ortam esse, quod Apo-
stoli anno Aera Vulgaris 34. Passionem Christi proxime sequente Resurrectionis
Christi memoriam 25. Martii celebrarunt, qua eo altius eorum infixamentibus
est, quod eodem die Dominicam Incarnationem recolerent. Cum ergo primi huius
in Christianorum Paschatis celebris apud Fideles percubisset, qui successu
temporis post veram iudaicarum subuersionem, nouamq; temporum instituta
rationem, quo præcise anno Christus passus esset, ignorabant; tenui adhuc huius
diei 25. Martii alluente memoria, hunc ad ipsummet passionis tempus referen-
dum existimauerunt; cum potius ad primum Christianorum Pascha referendum
fuisse videatur. Quid de hac coniectura statuendum sit, facile perspicere
prudentiores, Num adeo negligentes fuerint primæui Christiani in vero
passionis Christi die adnotando, iidem iudicabunt. Necessarium sane
habuit Alexander, ad primos illos fideles opiniones suas extendere, quem
non latebat ex Theophili Cæsariensis epistola Synodica, Gallos semper
celebrasse octauum Calend. Aprilis. Coëgit enim Theophilus Synodum
in controuersia Paschali circa sæculi secundi finem cuius acta nuper
primus publicauit Stephanus Baluzius Tomo 1. nouæ Collectionis Con-
ciliorum a pag. 13. Cæterum fatentur viri temporum peritissimi, difficil-
limas ea de re superesse controuersias, quibus sopiendis ex Annalibus
Siniis memorabilem locum de Eclipsi solis, quæ tempore Passionis Chris-

Ri contigit, nuperrime publicavit Andreas Müllerus, vir in hac littera-
tura summus, cuius Latinam versionem in gratiam Lectoris adscribam:
*Anno septimo Imperatoris Quang-vu-ti, durante Vere, Luna tertia, Sol sub
Quei-hai densam patiebatur Eclipsin: cum huiusmodi edictum Imperator Sini-
versis Populis promulgabat: Est hoc opus superioris Domini. Quare Vocula &
Sistatus Titulus noster XIM porrone & surpetur a supplicibus, neu admittatur a
Scribis seu Cancellariis.* Mentionem huius testimonii ex Hadriano Gressio-
nio pridem fecit Huetius in *Demonstr. Euang. Propos. III, num. 8.* in-
tegramq; disquisitionem promisit Müllerus, qui in *Notis ad Specimen
illud Sinicum pag. 1.* observat, Quaug-vu-tium *capisse regnare anno Yi-yen,*
*hoc est, anno XXII. Cycli XLVI. Anno nempe Christi Domini XXV. Act. e Dios-
nyf. cum quo & initium imperii Quang-vu-tiani composuerat in Cata-
logo librorum Sinicorum MSSorum, qui in Bibliotheca Electorali
Brandenburgica adferuntur, germanice anno 1683. edito pag. 14.* Quæ
comparatio si vera est, non potest non Quang-vu-tii annus septimus in
*Æræ Dionyf. siue vulgaris 32. cadere, quod signoscit etiam præter Gressio-
nium & Huetium Dominicus Gabiani de incrementis Ecclesiæ Sinicæ
pag. 151. cuius verba Müllerus exhibet pag. 34. 35. qui tamen pag. 27.
& 28. passionem Christi ad annum 30. Epochæ vulgaræ retulit, quum Pa-
scha Iudaicum esset 8. Aprilis fer. VII. Sed alii de intricatissimo hoc ne-
gotio videant, ego in præsentiarum satis habeo, optimum Parentem, si
non eodem die, quo Christus passus est (vir saltem ex veterum opinione
ante explicata consequitur) eadem tamen hora, qua Servato rolimino-
ster, animam Deo reddisse. Constat enim ex Historia Evangelica, circa
horâ nsnam Christum pro totius humani generis salute mortem subisse.
At illi horæ Iudaicæ apud nos respondet tertia pomeridiana, qua Paren-
tem meum non sine peculiari Dei ordinatione decessisse sæpius recorda-
tus sum, neque exiguum inde solatium accepi, quandoquidem id pro-
pterea factum esse cognovi, ut fiduciam in Servatorem, puritatem doctrinæ,
vitæque sanctitatem morte notabili obsignaret.*

XXI. Exequiæ proxima die Dominica, quæ in XXIX. Martii in-
cidebat, celebrabantur, corpusque in præcipua Ecclesia condebatur, &
e regione ferme suggesti versus Baptistarium deponebatur. Equidem
modus Episcopos in templis sepeliendi quo tempore cœperit, non facile
dictu est: neque antiquius mihi exemplum occurrit Epiphania, quem
iussu Arcadii Imperatoris in Ecclesia sepultum refert Polybius Episco-
pus Rhinocorurorum in epistola ad Salinum Constantiensem, quæ
To. 11. Operum Epiphania inserta habetur pag. 380. Plura de hoc
more suggerunt Magnus Zieglerus noster *Notis in Lancelottum,
Lib. II. Tir. IV. & Jac. Goarus Notis in Euchologium Græcorum
pag 523* Quum autem mortuis olim non Iudæi tantum & Gentiles, sed
Christiani etiam epitaphia erexerint, ut ex Gruteriano & Reinesiano In-
scriptionum opere, tum Bossi atq; Aringhi Roma subterranea, item Sir-
mondi, Mabilloniiq; & similibus antiquariorum scriptis nemini harum
litterarum perito ignotum esse potest; nos quoq; Parenti optime merito
monumentum erigemus, lapidiq; sequentem inscriptionem
incidere curabimus;

CHRISTO. REDEMPTORI. SACRVM.

ET.

BEATIS. MANIBVS,

IACOBI. TENTZELII.

THEOLOGI. FAMA. MERITIS. INCLVTI.

QVI

PATRE. ERNESTO. TENTZELIO. CONSVLE,

MATRE. BARBARA. HAPPIA,

GREVSSENÆ.

KL AVGVSTI. AN. cIs lbc XXX,

NATVS.

OPTIMAMQ. INDOLEM,

NACTVS.

POST. BONARVM. LITTERARVM. FVNDAMENTA.

IN. PATRIA. ET. ERFVRTI.

IACTA.

IN. WITTENBERGENSEM. ACADEMIAM.

MENSE. NOVEMBRI. A. cIs lbc XLVII.

MISSVS.

XXIII. APRILIS. AN. cIs lbc XLIX.

BONARVM. ARTIVM. MAGISTER,

CREATVS.

KALENDIS. MAII. AN. cIs lbc LIV.

IN. NVMERVM. ADIUNCTORVM. ORD. PHILOSOPH.

RECEPTVS.

XX. MAII. AN. cIs lbc LVII.

AD. DIACONIAN. GREVSSENSEM,

VOCATVS.

XX. SEPTEMBR. EIVSDEM. ANNI.

SS. THEOLOGÆ. LICENTIATVS. WITTENBERGÆ.

RENVNCIATVS.

X. DECEMBR. DICTI. ANNI.

ADSESSOR. CONSISTORII. EBELEBIENSIS.

CONSTITVTVS.

VI. NOVEMBER. AN. clō Ibc LVIII.
INSPECTIONEM. ECCLESIASTICAM.

ADEPTVS.

XX. MAIL. AN. clō Ibc LIX.
PASTORATV. VRBIS. GREVSSSENSIS.

POTITVS.

XIII. OCTOBRIS. AN. clō Ibc LXII.

WITTENBERGÆ.

SVMPOS. DOCTORIS. THEOLOGI. HONORES.
CONSEQVVTVS.

XIX. APRILIS. AN. clō Ibc LXXI.

ARNSTADIVM.

AD. CAPESENDVM. PRIMARI. ANTISTITIS.
EPHORIQUE. MVNVS.

ACCITVS.

EX. LEGITIMO. CASTOQ. MATRIMONIO.

XVI. FEBRVAR. AN. clō Ibc LVIII.

FELICIVS. AVSP CIIS. CONTRACTO.

SEX. FILIORVM. ET. QVATVOR. FILIARVM.
PARENS.

XXV. MARTII. AN. clō Ibc XXCV.

OBIT.

MAXIMVM. OMNIBVS. DESIDERIVM.

VENERATIONEM. POSTERIS.

BELINQVENS.

CONIVGI. SVAVISSIMO.

ET

PATRI. OPTIMO.

VIDVA. SOPHIA. ELISABETHA. NATA. LYSERIA.

LIBERIQUE. SVPERSTITES.

H. M. P. C.

(o)

